

JOSEF ŽENKA
(ED.)

ALOIS RICHARD NYKL
POZNÁMKY
K REVOLUČNÍ AKCI
V CHICAGU (1914–1918)

KAROLINUM NÁRODNÍ MUZEUM

Alois Richard Nykl
Poznámky k revoluční akci v Chicagu (1914–1918)

Josef Ženka (ed.)

Recenzovali:

prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

doc. Mgr. Martin Veselý, Ph.D.

Vědecký redaktor: PhDr. Martin Šámal

Vydaly

Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1

www.karolinum.cz

a Národní muzeum

Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1

www.nm.cz

Praha 2017

Překlad Summary Petra Key

Redakce Marie Hamšíková

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

Kniha vychází s podporou GAČR č. GP13-29508P.

© Univerzita Karlova, 2017

© Národní muzeum, 2017

Text © Alois Richard Nykl, 2017

Editor © Josef Ženka, 2017

Introductory essay © Josef Ženka, 2017

Photography © Národní muzeum, Josef Ženka, 2017

Maps © Josef Ženka sr., 2017

ISBN 978-80-246-3680-1 (Karolinum)

ISBN 978-80-246-3693-1 (pdf)

ISBN 978-80-7036-526-7 (Narodni muzeum)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2017

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Předmluva (<i>Josef Ženka</i>)	7
----------------------------------	---

A. R. Nykl a Poznámky k revoluční akci v Chicagu (<i>Josef Ženka</i>)	15
--	-----------

Alois Richard Nykl (1885–1958):

Životopisná črta autora	16
-------------------------	----

Alois Richard Nykl a příčiny sepsání Poznámek k revoluční akci v Chicagu	21
--	----

Japonsko	21
----------	----

Po devíti letech v Chicagu – čtyři stránky krajanské perspektivy A. R. Nykla	29
--	----

Geneze Poznámek k revoluční akci v Chicagu a důvody jejich sepsání	40
--	----

Poznámky k revoluční akci v Chicagu a tamní reflexe české akce	48
--	----

Závěrem: Nyklovy prameny a reflexe jeho osobnosti v Poznámkách	54
--	----

Ediční poznámka	59
-----------------	----

Alois Richard Nykl: Poznámky k revoluční akci v Chicagu	67
--	-----------

Prolog	68
--------	----

I. Příjezd do Ameriky	71
-----------------------	----

II. Znovuzvolení prezidenta Wilsona	98
-------------------------------------	----

III. Podzim 1916 až léto 1917	177
-------------------------------	-----

IV. Ohlédnutí se za roky 1914 až 1916	223
---------------------------------------	-----

V. Léto 1917 až 1918	276
----------------------	-----

Závěr	308
-------	-----

Dodatky	319
----------------	------------

1. Epilog k Poznámkám	320
-----------------------	-----

2. Československý stát	330
------------------------	-----

3. Vlast Čechů: Ke dni 325. výročí narozenin Komenského	333
---	-----

4. Výbor ze Slovanského obzoru vydávaného A. R. Nyklem ve Svornosti	341
---	-----

5. Amerika a Slovanstvo	357
-------------------------	-----

6. Několik otázek profesoru Masarykovi	359
--	-----

7. Jak se časy mění: Úvaha o českoamerickém životě	364
--	-----

8. Deníkový záznam A. R. Nykla s líčením příjezdu T. G. Masaryka do Chicaga 5. května 1918	369
--	-----

9. Deníkový záznam z Nyklovy návštěvy Masarykovy přednášky v Carter H. Harrison High School 28. května 1918	372
10. Nepojmenovaná báseň složená po Masarykově příjezdu do Chicaga	374
<hr/>	
Mapy	376
Seznam zkratk	379
Seznam pramenů a literatury	380
Seznam vyobrazení	386
Summary	388
Rejstřík	391

PŘEDMLUVA

„Člověk nemůže dobře zachytiti ani své vlastní myšlení a svou vlastní podstatu: jak nebezpečné jest uvažování o pohnutkách lidí jiných, zejména poté, když jsou mrtvi.“¹

Alois Richard Nykl (13. 12. 1885 Kachní Louže, Rakousko-Uhersko – 5. 12. 1958 Evanston, USA) zemřel již před více než půl stoletím a téměř po stejnou dobu prakticky neexistoval i pro svou rodnou zemi. Zařadil se tak do dlouhého zástupu českých krajanů žijících ve Spojených státech amerických, kteří během svých životů patřili mezi kulturní, podnikatelské či politické elity své nové vlasti. Když se dnes zmíní jména několika jeho současníků z Chicaga, ať už přátel či kolegů, jen velmi málo specialistů bude vědět, kdo byli, a ještě méně jich bude vědět, co ve své komunitě znamenali. Kdo dnes zná osudy novináře a literáta Jaroslava E. Salaby Vojana (1872–1944), vydavatele Augusta Geringera (1842–1930), pivovarníka a komunálního politika Jana A. Červenky (1870–1951) či operního tenora a hudebního skladatele Arna Maria Hesse (1884–1949). Zmizeli v propadlišti dějin jako mnozí další a s nimi i podstatná část historie českých Američanů v Chicagu.

Alois Richard Nykl měl obdobný osud. Když jsem se o něm v roce 2008 dozvěděl, životopisné materiály k jeho osobě byly přibližně na úrovni výše zmíněných čtyř českých krajanů, s jednou výjimkou: jeho obrovskou vědeckou, novinářskou a literární činností čítající přibližně tři sta vydaných položek. Nykl však měl v rukávu ještě jedno eso. Díky obrovskému úsilí se mu podařilo dostat ze Spojených států amerických do Československa značnou část své vlastní osobní pozůstalosti, kterou odkázal Náprstkovu muzeu v Praze. Stalo se tak zásluhou Bohumíra Lifky, tamního knihovníka a dlouholetého prostředníka mezi českými krajany za oceánem a Prahou.² Bylo tak zajištěno uchování jednoho z obsahově nejzajímavějších krajanských osobních fondů, byť až do roku 2013 nedostupného.

¹ ANpM, Nykl, 13.30, Epilog k Poznámkám.

² Bohumír Lifka byl i ve třicátých letech redaktorem časopisu Krajani, jenž se zabýval českými krajany a vystěhovalci. Lifka Nyklovu osobnost začlenil i do krajanské výstavy Čeští pionýři v Americe 1848–1918, která probíhala v Náprstkově muzeu v roce 1948.

Teprve projekt Alois Richard Nykl: Český orientalista, cestovatel a krajan, který se v Náprstkově muzeu realizoval v letech 2013–2015, umožnil jeho zpřístupnění. V něm jsem navázal na svůj předchozí projekt o A. R. Nyklovi z dob postgraduálních studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, během něhož jsem sepsal první moderní studii o A. R. Nyklovi³ a v roce 2011 absolvoval svůj první výzkumný pobyt v USA (Chicago, Evanston). Projekt v Náprstkově muzeu se soustředil na zpracování Nyklova fondu a studium jeho života a osobnosti prostřednictvím tří stránek, jimiž jsem ho v roce 2012 definoval: orientalistické, cestovatelské a krajanské. Jedním z témat, které jsem se pokusil interpretovat, byl moment, kdy se z cestovatele stal krajan-orientalista. Ve zmíněné studii jsem totiž skončil Nyklovými léty cestovatelskými. Jeho přechod na dráhu univerzitní, spojený se zásadní životní změnou, se totiž ukázal na základě tehdejší pramenné základny jako nesrozumitelný.

Interpretace je však dnes již možná díky rámcovému roztržení pozůstalosti a sepsání jejího obsahu. V současnosti čítá Nyklův fond 180 krabic sepsaného a částečně zpracovaného materiálu, který umožňuje plné využití všech dokumentů. Ty byly doplněny i dalším archivním i přímým výzkumem ve Spojených státech (dva letní pobyty v letech 2013 a 2014) a dalších částech světa (průběžně v letech 2013–2016). Prvním zásadním výstupem byla Nyklova autobiografie, jež vyšla na počátku roku 2017, v níž jsem zpracoval Nyklův aspekt biografický a cestovatelský a edicí textu přinesl jeden ze základních textů ke studiu Nyklova života a východisek jeho myšlení.⁴ Jednalo se o první moderní knižní historiografickou práci o A. R. Nyklovi, která právě díky rozsáhlému využití dosud neznámých archivních pramenů zcela mění pohled na tuto významnou osobnost krajanského a lingvisticko-literárního orientalistického života.

Ve zde předkládaných Poznámkách k revoluční akci v Chicagu se chci pokusit vysvětlit a zprostředkovat pramenný materiál k pozadí Nyklova složitého přerodu z cestovatele v krajana-vědce, jak k němu došlo v průběhu let 1916–1918, respektive 1921. Tento text, jež jsem poprvé zahlédl v roce 2011, představuje Nyklovu reflexi nejsložitějšího životního období, jak ji zpracoval v letech 1926–27. Později, koncem třicátých let, se kniha měla stát součástí autobiografické trilogie, k jejímu přepracování však nikdy nedošlo. V knize si Nykl chtěl utříbit své vlastní názory a lépe porozumět příčinám svých ran osudu. Text umožňuje pochopit přechod z jeho formativního období a osvětlit, proč se vzdálil česko-americkému životu v krajanské komunitě a stal se

3 Ženka, Josef. Abd ur-Rahmán El Bohémi: Alois Richard Nykl, Léta cestovatelská I. (1885–1911). *Nový Orient* 66/3 (2011), 44–47.

4 Nykl, Alois Richard. *Padesát let cest jazykozpytce a filosofa*. Ed. Josef Ženka. Praha, 2016.

1. Alois Richard Nykl,
srpen 1918

světově proslulým lingvistou a filologem. Vydáním této knihy se i doplňuje předchozí edice Padesáti let cest jazykozpytce a filosofa.

Poznámky k revoluční akci v Chicagu se vyznačují významným interpretačním přesahem do oblastí mimo Nyklův život. Představují dokument, který zaznamenal dynamiku života českého Američana na jednom místě během určitého časového úseku. Ukazují na jeho vlastní každodennost a místní perspektivy jeho života. Ty se projevují např. uvedením do americké státní a komunální politiky, recepcí Českého národního sdružení, pracovní a volnočasovou aktivitou i rozsáhlým popisem mezilidských vztahů. Nykl svým odlišným přístupem k tomuto období přináší řadu nových otázek ke studiu krajanské problematiky, chicagské politiky či tamního hnutí za samostatnost Čech. Porovnáním s kapitolou o Spojených státech amerických v Nyklově autobiografii se naskýtá i příležitost zaznamenat vývoj Nyklova vnímání prostředí česko-amerického Chicaga v prvních dvou dekádách 20. století. Byl vynikajícím pozorovatelem a tehdejší krajanské prostředí i Spojené státy zobrazil velmi barvitě.

Alois Richard Nykl však není postavou jednoduchou k porozumění. Překážky klade jeho jazykový rozmach či kvantita materiálu. I jeho zpracování hnutí za samostatnost Čech, nebo jak ho on sám nazývá, revoluční akce v Chicagu, může působit určité kontroverze. Na řadě představitelích nenechává nit suchou a ve spojení se svou pověstnou kritičností⁵ vytváří obraz své doby zcela odlišný od toho, na jaký jsme zvyklí od jiných dobových autorů z krajanského prostředí. V budoucnosti zde bude ještě třeba dalšího studia k posouzení, zda je jeho kritika a revize oprávněná, což však leží mimo rámec této knihy a důvodů jejího vydání.⁶ Nezpochybnitelným vedlejším pramenným přínosem tohoto textu je přiblížení některých dosud nestudovaných otázek angažmá chicagských Čechů. Nejvýznamější je existence a fungování českého oddělení demokratického výboru za znovuzvolení prezidenta Wilsona v roce 1916, uvedení do problematiky demokratické a republikánské strany mezi českými Američany či celá řada neznámých biografických informací o mnoha členech české chicagské komunity.

Tyto informace se nacházejí i v mnoha dalších pramenných materiálech, které obsahuje Nyklova osobní pozůstalost. Ta se společně s fondem jeho současníka, spolupracovníka a přítele Enrique St. Vráze stala hlavní pramennou základnou pro přípravu kritické edice textu i úvodních studií. Do jisté míry pomáhaly archivní fondy překonat prakticky neexistující moderní literaturu k problematice českého Chicaga, politiky a tamního života.⁷ Zcela výjimečným pramenem jsou Nyklovy osobní deníky, které si kompletně vedl od roku 1914 bez přestávky až do své smrti. Jde o materiál nesmírně bohatý, jenž umožňuje prakticky každou Nyklovu myšlenku a činnost zaznamenanou v Poznámkách k revoluční akci v Chicagu vystavit srovnání v synchronní perspektivě. Do svých deníků si Nykl zapisoval vše: průběh dní, myšlenky, názory i detaily z rozhovorů, jichž se účastnil. Vlepoval do nich i různé výstřižky či dokumenty nebo fotografie. Jejich rozsah je obrovský, například rok 1917 se nachází na přibližně 600 stranách. Informace obsažené v denících tak podstatně rozšiřují informační základu o A. R. Nyklovi a jeho životě. Jde však o pramen velmi intimní, který si Nykl vedl pouze pro sebe. Později napsal, že do těchto zápisků si zaznamenával vše proto, aby jednou mohl posoudit své jednání, omyly a externí vlivy na vlastní rozhodnutí a chování.

5 Pro náhled této kritičnosti doporučuji přečíst následující Nyklovu recenzi: Nykl, Alois Richard. LeGentil, Pierre. *Le Virelai et le Villancico: Le Problème des origines arabes*. Paris, 1954. *Speculum* XXXI/3 (1956), 526–532.

6 Těmi není ani současné stoleté výročí událostí, o nichž text pojednává.

7 Stále relativně málo prozkoumaný lokální kontext chicagského prostředí druhého desetiletí 20. století může představovat i problém při četbě a chápání Nyklova textu. K českému Chicagu té doby bohužel stále nejlépe dobová stať J. E. Salaby Vojana. Vojan, Jaroslav E. S. *České Chicago: Počátky jeho a přítomný rozmach*. In *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*. Chicago, 1915, 29–68.

Deníky lze doplnit i dalším materiálem z pozůstalosti. Nykl shromažďoval své články, uchovával výstřižky z česko-amerického válečného i poválečného tisku, zapsal si celou řadu poznámek a uchovával různá memorabilia i fotografie. Sestavil si vlastní soubor výstřižků ze Svornosti z let 1917 a 1918, původně připojený jako podklad k jedné ze strojopisných kopií Poznámek k revoluční akci v Chicagu. Představuje roční dějiny Českého národního sdružení, jak je prožívala tehdejší krajanská komunita prostřednictvím tehdy největšího tamního česky psaného deníku.⁸ Významným pramenem byla i korespondence, která se dochovala v obrovském množství, a v mnoha případech jsou k dispozici i průklepové kopie Nyklem odeslaných dopisů. Vzhledem k tomu, že Nyklův osobní fond není archivně uspořádán, je většina bibliografických odkazů vázána na soupis, jenž jsem k němu mezi lety 2013 až 2015 vytvořil. Kromě deníků a korespondence jsou u všech citovaných textů uvedena dočasná čísla, z nichž první odkazuje na karton a druhé na složku. Na základě těchto informací lze dokumenty vždy lokalizovat. Deníky jsou v archivním fondu řazeny chronologicky, korespondence tematicky (institucionální, osobní přijatá a osobní odeslaná) a dále vnitřně abecedně. Důkladné zpracování Nyklova fondu by si však vyžadovalo ještě řadu let.

Pozůstalost E. St. Vráze, uložená rovněž v Náprstkově muzeu v Praze, hrála nezastupitelnou roli při interpretaci kampaně za znovuzvolení prezidenta Wilsona. Vráz si uchoval řadu dokumentů, unikátních tiskovin i materiálů, díky nimž lze ve spolupráci s Nyklovým fondem otevřít otázku fungování demokratické strany mezi českými krajany v Chicagu. Na rozdíl např. od tamních polských Američanů neexistuje o českých Američanech jediná seriózní studie, mimo letité biografie starosty Chicaga Antonína J. Čermáka.⁹ Vrázův fond je navíc Nyklovu velmi podobný tím, že válečné události a hnutí za samostatnost vnímá především z krajanské perspektivy a na základě informací, které chicagští Češi mohli znát a vědět. Zde však svou nezastupitelnou roli jako pramene představoval i krajanský tisk.

Ten se stal při ediční práci důležitou pomůckou, kdy pomáhal ověřovat Nyklovy citace a odkazy na články ze Svornosti. Tento deník se bohužel do dnešních dnů ani v České republice, ani ve Spojených státech nedochoval ve své úplnosti. K překonání této obtíže přispěly další krajanské tiskoviny,

8 Největším, co do počtu vytištěných výtisků všech mutací, byla Svornost. Nejčtenějším v jedné mutaci byl tehdy již o pár stovek Denní hlasatel. Oba deníky jsou však pro interpretaci let 1914–1918 dosud zcela nevyužívané.

9 Kantowicz, Edward R. *Polish-American Politics in Chicago, 1880–1940*. Chicago and London, 1975; Gottfried, Alex. *Boss Cermak of Chicago: A Study of Political Leadership*. Seattle, 1962. Pacyga, Dominic A. Czechs and Poles in Chicago: Pan-Slavism and the origins of the Cermak democratic machine 1860–1931. *Studia Migracyjne-Przeгляд Polonijny* 4/2015, 55–68. Obdobně chybí moderní literatura k průběhu české akce v Chicagu, pouze dvě práce Dagmar Hájkové z obecného či newyorského kontextu. Hájková, Dagmar. „Naše česká věc“: Češi v Americe za první světové války. Praha, 2011. Hájková, Dagmar. *Emanuel Voska: Špionážní legenda první světové války*. Praha, 2014.

především ze sbírek Náprstkova muzea i amerických knihoven a databází. Chronologické pročtení krajanského tisku, především *Slavie*, *Svornosti*, *Osvěty* a *Květ amerických*, *Sokola amerického* či *Vesmíru* z let 1914–1918, mi rovněž pomohlo pochopit lokální krajanskou perspektivu vnímání válečných událostí a současně způsoby, jakými mohli být tamní česky hovořící obyvatelé informováni.¹⁰ Studium těchto tiskovin mi zároveň představilo takřka nevyužitě bohatství pramenného materiálu, jenž se na stránkách tisku nachází. Musíme jen doufat, že bude někdy v budoucnu možné zrealizovat vědecký projekt, který by shromáždil veškerou činnost Českého národního sdružení, roztroušené válečné dopisy a další relevantní zprávy a připravil je v nějaké elektronické či tištěné podobě pro další a snáze využitelné badatelské účely.¹¹

Samotné *Poznámky k revoluční akci* vycházejí ve formě kritické edice. Předchází jí úvodní studie, která se skládá z několika částí. První chronologicky představuje Nyklovou biografickou skicu. Vzhledem k tomu, že krátce před *Poznámkami k revoluční akci* v Chicagu vyšel první díl Nyklovy autobiografie, je tato stručnějším výtahem z úvodní biografické studie k Padesáti letům cest jazykozpytce a filosofa. Za ní následuje podrobné zpracování Nyklovy válečné činnosti v Japonsku, jejíž zkušenost později zásadně ovlivnila jeho působení v Chicagu. To je zpracováno prostřednictvím souvislosti Nyklova tamního života s jeho národní činností, pracovním životem, studiem na univerzitě a milostnými peripetemi. Všechny tyto čtyři stránky jsou důležité pro pochopení výsledného textu *Poznámek* a představují osobní změny, jimiž si během těchto let autor prošel. Další část studie se zaměřuje na důvody sepsání *Poznámek k revoluční akci* a genezi samotné knihy. Je v ní zdůrazněna Nyklova autobiografická reflexe, revize zpracování dějin české akce a kontext jeho knihy v rámci obdobné tvorby českých Američanů z chicagského prostředí. Za úvodní studií následuje ediční poznámka a kriticky editovaný text *Poznámek k revoluční akci* v Chicagu.

Knihu doplňuje i výbor několika dalších textů. Některé z nich jsou důležité pro širší souvislosti Nyklova myšlení, na jiné v *Poznámkách* přímo odkazuje a dnes jsou v ČR mimo jeho osobní pozůstalost badatelům nepřístupné. Na prvním místě se jedná o výbor ze *Slovanského obzoru* a několik dalších drobných textů ilustrujících Nyklovy názory a činnost za války včetně jedné reakce novináře a učitele Jaroslava V. Nigrina. K nim jsem připojil i nevydanou úvahu *Několik otázek* profesorovi Masarykovi, v níž Nykl v roce 1918 uceleně

10 V této souvislosti je na místě upozornit na dosud nevyužitou sbírku válečných čísel *Denního hlasatele* a *Hlasu lidu*, které se nacházejí v knihovně Vojenského historického ústavu, a tiskoviny v osobní pozůstalosti Vojty Beneše.

11 Pro tento účel jsou velmi důležité i Nyklovy poznámky o nákladech jednotlivých českých deníků v USA, jimiž ukazuje na ty relevantní s velkým nákladem a tedy i dopadem na místní populaci (z velkých *Svornost*, *Denní hlasatel*) a naopak marginální s velmi omezenou cirkulací (*Spravedlnost* či *Národ*). ANpM, Nykl, *Deníky*, 1916, deník z července a srpna 1917. Srv. s Čapek, Tomáš. *Naše Amerika*. Praha, 1926, 272–275.

shrnuł své bezprostřední dojmy o Masarykovi a situaci v Českém národním sdružení po Masarykově druhé návštěvě Chicaga. Dalším textem je nevydaná úvaha o česko-americkém životě z roku 1918 s názvem *Jak se časy mění*, v níž Nykl dává svůj ucelený pohled na tehdejší situaci a budoucí vyhlídky komunity českých Američanů. Velmi bezprostřední a osobní jsou Nyklovy vzpomínky z deníku, v nichž zaznamenal Masarykův příjezd do Chicaga a svou účast na jeho projevu na Carter H. Harrison High School.¹² U těchto dvou textů z deníku, stejně jako u celých Poznámek k revoluční akci, je třeba mít na paměti, že jde o díla autorem za života nevydaná, a je potřeba vnímat je především jako historický pramen. Další přílohou je Nyklův biografický text *Vlast Čechů*, jenž čtenáři umožní pochopit pražské prostředí, v němž Nykl získal své panslavistické názory. Posledním textem je krátká satirická báseň představující autorovu reflexi jednání představitelů Českého národního sdružení při příjezdu T. G. Masaryka do Chicaga v roce 1918. Významným doplňkem je doprovodný fotografický a obrazový materiál z Nyklovy pozůstalosti a dalších fondů Náprstkova muzea (především z pozůstalosti E. St. Vráze). Až na jednu výjimku jde o materiál dosud nikde nepublikovaný.

Během mé pouti s A. R. Nyklem mě doprovázela celá řada přátel, kolegů či dalších osob, z nichž řada při přípravě této knihy hrála větší i menší úlohu. Profesor Nykl mi připravil mnoho krušných chvil, ale díky svému velmi rozsáhlému a podnětnému literárnímu dědictví mi připravil neopakovatelný zážitek v mé badatelské kariéře. Můj otec Josef Ženka mi v určitých chvílích nejvíce pomohl s přípravou Poznámek a je i autorem doprovodných map. Řediteli Nakladatelství Karolinum Petrovi Valo patří díky za to, že vzal Nykla pod svá křídla a pomohl vyřešit jeden zdánlivě neřešitelný problém. Oběma recenzentům, Josefu Opatrnému a Martinu Veselému, děkuji za kritické konstruktivní připomínky, které pomohly zlepšit výsledný text. Martinu Šámalovi děkuji za nepřekonatelnou pomoc s archiváliemi a Lukáši Gaven-dovi za jeho soupisy. Michaela Tydlitátová pomohla v kritické chvíli udržet v chodu Kramerius a Hana Popelová mi s velkou trpělivostí a ochotou vždy nosila různá obskurní krajanská periodika. Eva Dittertová a Pavel Onderka se během řešení projektu postarali o nezbytnou institucionální podporu, bez níž by tato publikace nikdy nevyšla. Marii Hamšíkové a Václavu Hozmanovi patří velký dík za redakční zpracování a spolupráci.

Knihu věnuji všem čtyřem ženám mého života, Viktorii, Julii, Ele a Líze. Každá z nich měla neskutečnou trpělivost s mými nekonečnými dny strávenými nad Nyklem.

¹² Tento projev představuje zásadní text pro pochopení Poznámek k revoluční akci v Chicagu. Pro Nykla, jako chicagského krajana, představoval ztělesnění Masaryka a vývoje jeho válečných názorů. V téměř kompletní verzi je nejspíše k dispozici v *Československá samostatnost III/21* (26. června 1918), 21–22.

**A. R. NYKL A POZNÁMKY
K REVOLUČNÍ AKCI
V CHICAGU**
JOSEF ŽENKA

ALOIS RICHARD NYKL (1885–1958): ŽIVOTOPISNÁ ČRTA AUTORA

„Před 53 lety objevil se v Chicagu poprvé nenápadný mladý muž, budoucí největší český lingvista, z největších světových lingvistů vůbec. Přihlásil se v redakci Svornosti, kde byl „starým páнем“ Geringerem přijat za zpravodaje. Byl to Alois Richard Nykl.“¹

Nekrolog vysílaný rozhlasem českých Američanů v Chicagu vzpomínal na první příjezd Aloise Richarda Nykla do Chicaga v září roku 1905. Tehdy, po několikaměsíčním životě v St. Louis, zamířil do Chicaga vstříc svému snu žít se duševní prací. V jeho případě to znamenalo psaní do tehdy v USA největšího v češtině vydávaného deníku Svornost, hlavního periodika v portfoliu nakladatele Augusta Geringera. Nykl se nacházel na počátku své životní dráhy, své cesty za nezávislostí, osobní svobodou a poznáním života i lidské duše. Pouti, která ho zavedla do desítek zemí a nepřeborného množství míst a prakticky až do jeho smrti nikdy neskončila. Nyklův život doslova představuje cestování z místa na místo, pro pozorovatele z dálky a běžného člověka či badatele nesrozumitelné a nepochopitelné. Pro Nykla však šlo o cestu jeho vlastním životem, v níž nezáleželo, na jakém konci světa se zrovna nacházel, protože jako výjimečně nadaný polyglot se domluvil ve všech zemích, v nichž žil, a vždy si pro sebe našel nějaké vlastní místo k životu. Přibližně v polovině této cesty se z mladého muže stal univerzitní profesor, který však ze své filosofie a cesty nesešel. Ani tehdy nikde natrvalo nezakotvil, i přesto se mu podařilo obohatit světovou vědeckou a literární tvorbu o téměř tři sta vědeckých, literárních či novinářských knih, studií, článků a recenzí.²

Jeho pouť začala v roce 1885 na hájovně Kachní Louže v černokosteleckých lesích ve středních Čechách, kde jeho otec sloužil jako hajný na lichtenštejnském panství.³ Své mládí Nykl strávil na dalších hájovnách v okolí (Vojkov, Skalická myslivna), kam byl jeho otec postupně překládán. Během studií na měšťanské škole žil dva roky (1897–1899) u prarodičů v Kostelci nad

1 Z nekrologu Aloise Richarda Nykla vysílaného českým rozhlasem v Chicagu. Přepis viz ANpM, Nykl, 37, V.6.2.

2 Nyklova bibliografie viz Nykl, *Padesát let cest*, 588–598. K doplnění do tohoto soupisu: Nykl, A. R. Opereta Tulák v Milwaukee. *Svornost*, 8. prosince 1927.

3 Tato biografická stať je zhuštěným shrnutím Nyklova životopisu z edice prvního dílu jeho autobiografie. Tam i další bibliografie. Nykl, *Padesát let cest*, 16–35.

Černými lesy, než byl poslán příbuzným ve Vejprtech a později v Karlových Varech, aby se zdokonalil v německém jazyce. V roce 1900 nastoupil v Praze na Česko-slovanskou obchodní akademii v Resslově ulici a do města se přestěhoval. Na akademii rozvíjel své dva největší zájmy: četbu literatury a studium jazyků. V mezinárodním prostředí akademie, na níž s ním v ročníku studovali žáci z Černé Hory, Srbska, Bulharska, Moravy, Horních i Dolních Uher a německého Slezska, a v ruských knihách získal velký obdiv a lásku ke všemu slovanskému.⁴ Byly to však jeho rozsáhlé znalosti jazykové, které mu pomohly opustit Rakousko-Uhersko a vydat se do zahraničí uskutečnit svůj sen – dobýt svět jazykovými prostředky.

Prostřednictvím akademie dostal pracovní nabídku na pozici korespondenta v cizích jazycích u firmy Maggi sídlící ve švýcarském Kempttalu. Tam se Nykl roku 1903 odstěhoval a v tamním mezinárodním prostředí dále rozvíjel jazykové i literární znalosti. Ještě na akademii začal být i literárně činným a jeho první práce vyšla v roce 1905. Po ročním pobytu ve Švýcarsku se v roce 1904 přesunul do Hamburku, odkud zamýšlel odjet do Spojených států, pro něho tehdy symbolizujících osobní a národní nezávislost. Po těžké nemoci překonané na podzim roku 1904 se vrátil na rekonvalescenci k rodičům do Čech. Teprve na jaře roku 1905 se zotavil do té míry, že se vydal na cestu přes oceán do USA. Již nikdy se neměl natrvalo do své rodné země vrátit. Ve Spojených státech nejprve působil jako učitel jazyků a malíř v St. Louis a na podzim roku 1905 nabídl své služby Svornosti a přesunul se do Chicaga. Ve Svornosti, s přestávkou na cesty americkým Východem a pobyt v St. Louis v druhé polovině roku 1906, vydržel jako překladatel, redaktor a reportér do podzimu 1907. Tato první, mladická, nezávislá a radostná americká zkušenost měla později zásadní vliv na jeho spíše negativní vnímání Ameriky v dalších letech. Z Chicaga se přes St. Louis vydal do Mexika k prohloubení znalostí španělštiny a poznání tamních obyvatel a kultur. V Mexiku pracoval jako tajemník a korespondent, rozsáhle po zemi cestoval a do Svornosti přispíval cestopisnými či aktuálními zprávami. V Ciudad de México se rovněž blíže seznámil s místní syrskou⁵ komunitou, jež ho ovlivnila v jeho rozhodnutí vydat se do Egypta k poznání tamního života a jazyka.

V roce 1909 jel přes Ameriku, Velkou Británii, Německo, Rakousko-Uhersko, kde se po několik týdnů zastavil, a Alexandrii do Káhiry. Tam působil jako tajemník a korespondent v zahraničních firmách i jako turistický průvodce. Ve volném čase studoval jazyk, náboženství, literaturu i zemi a její obyvatele. V Egyptě navázal na svůj odborný zájem o náboženství, který se

4 Popis tohoto mnohoslovanského prostředí Nykl podrobně popsal v roce 1917. Nykl, A. R. Vlast Čechů: Ke dni 365. výročí narozenin Komenského. *Svornost*, 28. března 1917. Výstřižek v ANpM, Nykl, 129.1. Text viz příloha.

5 Ve smyslu historické Sýrie, kam spadala i dnešní Palestina, Libanon, Jordánsko či Izrael. Dnes bychom Nyklovy přátele řadili mezi Libanonce.

u něho plně projevil v Mexiku, a začal překládat do českého jazyka Korán. V zemi vydržel do počátku roku 1911, kdy se vydal na dlouhou cestu na Dálný východ a mínil zakotvit v Japonsku. Zamýšlel poznat tamní život a naučit se japonštině, s níž již přišel do styku v Chicagu. Do země připlul na jaře roku 1911 po tříměsíční plavbě přes Aden, Cejlon, Singapur, Hongkong a Šanghaj. Usadil se v Jokohamě, která se mu stala domovem až do léta 1916. Působil nejprve v úřednických pozicích v různých firmách a na konci roku 1912 se stal šéfredaktorem nově založeného motoristického časopisu Jidosha, jež vedl a vydával do konce roku 1915. Během pobytu se naučil japonsky a postupně prošel pěšky téměř celé Japonsko. Jeho idylický pobyt narušila první světová válka, v jejímž důsledku se Nykl rozhodl Japonsko opustit a odjet do USA.

Svůj druhý pobyt v Americe, jež se mu měla stát trvalou domovinou, započal v červenci 1916. Po několika letech přešlapování se Nykl vydal na vědeckou dráhu a po získání doktorátu v roce 1921 na University of Chicago započal kariéru univerzitního profesora.⁶ Získal i novou státní příslušnost, když se v roce 1922 stal, již natrvalo, americkým občanem. Vzhledem k jeho jazykovým a literárním znalostem a hloubavému přístupu k životu se, celkem logicky, stalo předmětem jeho odborného zájmu studium literatur a jazyků, často ve srovnávací perspektivě. Z hlediska pedagogického Nykl učil především španělštinu, francouzštinu, portugalsštinu, arabštinu, japonštinu, španělské a arabské literatury, náboženství a dějiny.

Působil nejprve na Northwestern University v Evanstonu (1921–1925), Marquette University v Milwaukee (1926–1929), Orientálním ústavu University of Chicago (1929–1932), Escuele de Estudios Árabes v Madridu (1932–1933), Escuele de Estudios Árabes v Granadě (1936, 1940), Paříži (1939), Harvardově univerzitě (1941–1944) a University of Wisconsin v Madisonu (1951–1953). V mezidobí se vždy vydával na kratší i delší výzkumné cesty a pobyty, buď v rámci výzkumných projektů či stipendií, z podpory mecenášů či vědeckých nadací nebo na hostující přednášky, případně cesty hradil z vlastních uspořenéých finančních prostředků. Ve dvacátých letech tak absolvoval tři delší pobyty v Mexiku (léto 1924, 2/3 roku 1925, 2/3 roku 1926), dvě letní cesty do Evropy (1922 a 1928) na kongresy a za poznáním, cesty po americkém Východu (léto 1923) a Západu (léto 1927).

Skutečným životním štěstím bylo získání místa výzkumného stipendisty v Orientálním ústavu Chicagské univerzity pro rok 1929–1930, později dvakrát prodloužené až do roku 1932. Nykl během této doby žil po různých koutech Středomoří a opakovaně navštívil Španělsko, francouzské Maroko, Alžírsko, Tunisko, Tripolsko, Maltu, Itálii, Sardinii, Egypt, Libanon, Svatou zemi, Turecko, Balkán, Francii, Rakousko, Československo, Německo či Velkou Británií. Do Ameriky se vracel vždy pouze v létě. V další části třicátých let se

6 Tj. v českém významu vysokoškolského učitele.

2. Alois Richard Nykl,
1914

jeho cestování za výzkumem a poznáním nezastavilo, ovšem s tím rozdílem, že se mu základnou, kam se opakovaně vracel, staly Karlovy Vary, bydliště jeho dvou tet z otcovy strany. Větší část roku 1933 strávil ještě ve Španělsku a Americe, roku 1934 v Československu, odkud se přesunul na výzkum do Itálie (1934–1935). Po kratším pobytu se znovu vydal do Španělska (1935–1936), z něhož se přes Francii, Nizozemí a Německo vrátil krátce před vypuknutím občanské války. Část roku 1937 strávil opět v Americe, tentokrát v Evanstonu, a na konci léta 1937 se vrátil do Československa, kde se zamýšlel usadit, než získá stálou pozici na některé z amerických univerzit.

Politická situace ho však na konci léta roku 1938 přiměla opustit Československo a přes Itálii a Švýcarsko se dostal do Francie, kde v letech 1938 a 1939 krátce v Paříži přednášel. Odsud se na podzim roku 1939 vydal do Portugalska a v roce 1940 se přesunul do Španělska, aby vyučoval v Granadě na tamní Escuele de Estudios Árabes. V roce 1940 navštívil se studenty španělské Maroko, nakonec se však v létě roku 1940 přes Portugalsko vydal do Spojených států. Do Evropy se již nikdy nevrátil. Prvním domovem se mu stal

New York a v roce 1941 přijal místo na Harvardově univerzitě jako profesor portugalštiny a suplující vyučující japonštiny. Během války využil pozvání do Mexika, kde přednášel jako hostující profesor arabské literatury. Z profesorského místa na Harvardu se v roce 1944 přesunul do výzkumu a do svého odjezdu z Cambridge v roce 1951 se věnoval pouze psaní knih a odborných studií. Větší část roku 1946 strávil na Princetonu přípravou své shrnující syntézy o andalusko-arabské literatuře a v roce 1948 cestoval po Kanadě.

Roku 1951 se rozhodl natrvalo opustit USA a vydal se do Mexika, kde hodlal strávit poslední roky života u svých dávných českých přátel, manželů Sudkových, u nichž v letech 1924, 1925 a 1926 pobýval. Vážné zdravotní problémy ho však donutily k návratu do USA, kde přijal místo na Wisconsinské univerzitě v Madisonu, jeho profesním působišti až do roku 1953. Soukromě jako důchodce ve městě zůstal až do roku 1955 a vědecky spolupracoval s tamním románským seminářem. V roce 1955 přijal místo v katalogizačním projektu na Northwestern University v Evanstonu, kde nakonec strávil poslední tři roky svého života. Zde po delší nemoci v prosinci roku 1958 zemřel. Místo posledního odpočinku našel na katolickém hřbitově v Des Plaines, západně od Evanstonu. Tato neobyčejná životní dráha po sobě zanechala významný vědecký odkaz nejen v Nyklových dílech, ale i v dochované převážně části jeho osobní pozůstalosti i dokumentárního materiálu, které umožnily zmapování tohoto osudu.

Sám Nykl kladl značný důraz na syntézu své životní filosofie, kterou zpracoval právě na základě svých cest a zkušeností z různých koutů světa, a rozsáhlého studia literatury a života různých světových duchovních a filosofických autorit. Tato jeho Světová, později v reedici Univerzální etika vznikla v první verzi v období předělu autorova života, mezi jeho mladickým a univerzitním životem mezi roky 1916 až 1921.⁷ Znamenaly zásadní zlom v Nyklově životě: z mladíka, jenž kráčet bez zastavení za svými duchovními ideály, se stal muž „uvězněný“ na několik let ve Spojených státech, jenž návrat na svou cestu našel až v univerzitním prostředí a dalších cestách za poznáním. Právě mezi akademiky a po získání amerického občanství v roce 1922 se mohl znovu plně soustředit na svůj vlastní osobní cíl, tedy získání maximálního možného vědění a rovněž i profesního uznání. Specifická a pro Nykla relativně bolestivá ztráta ideálů se plně odrazila v Poznámkách k revoluční akci v Chicagu, jimiž se toto pro něj klíčové válečné období snažil pochopit a vysvětlit. Podrobnější nástin událostí z válečných let je nutný pro pochopení širších souvislostí tohoto textu a geneze jeho sepsání.

7 Nykl, A. R. *Universal Ethics: Based on a new revision of the problem of Good and Evil*. *World Unity* 3 (1928); Nykl, A. R. *Universal Ethics based on a new revision of the problem of Good and Evil*. Madison, 1956.

ALOIS RICHARD NYKL A PŘÍČINY SEPSÁNÍ POZNÁMEK K REVOLUČNÍ AKCI V CHICAGU

JAPONSKO

Když vypukla v létě 1914 válka, A. R. Nykl žil již čtvrtým rokem v japonské Jokohamě.⁸ Působil jako šéfredaktor a vydavatel *Jidoshy*, prvního tamního automobilového časopisu. Koncem roku 1912 ho pod patronací Nippon Automobile Club založil s krajanem a svým přítelem Karlem Janem Horou, jenž se roku 1913 odstěhoval do Šanghaje. Nykl připravoval k vydání klubovou ročenku, která se měla stát vůbec prvním průvodcem pro automobily po Japonsku. Válečné události tuto pohodu nejprve narušily a posléze ji zcela zničily. Již 28. července 1914 vyšel v tamních novinách částečný a 2. srpna 1914 všeobecný mobilizační rozkaz pro rakouské občany žijící v Japonsku. Nykl uvádí, že mu nevěnoval pozornost, neboť v Japonsku nebyl jako příslušník monarchie hlášen.⁹ Dle Nyklova líčení i deníkových záznamů vyvolaly rakouské mobilizační rozkazy obavy u těch několika málo Čechů, Nyklových přátel a známých, kteří tehdy v Japonsku žili a hledali důvody, jak se vojenské službě a odjezdu z Japonska vyhnout.¹⁰

Nykl uvádí, že byl jediným z Čechů, kdo započal v Japonsku propagační práci ve prospěch Slovanů i Čechů.¹¹ Do jeho odjezdu do USA v červnu 1916

8 Nykl svůj japonský pobyt zpracoval podrobně ve své autobiografii. Nykl, *Padesát let cest*, 458–527.

9 Nykl byl na základě předloženého *Declaration of Intention* tehdy ještě pokládán japonskými úřady za amerického občana. Oba mobilizační rozkazy v němčině, maďarštině a angličtině jsou vlepny do Nyklova deníku z té doby u příslušných dat – 28. července 1914 a 2. srpna 1914. ANpM, Nykl, *Deníky*, 1914, příslušné dny.

10 V červnu 1920 je popsal Bohuslavu Duškovi následovně: „Na Dalekém východě v roce 1914 způsobil prohlášení války nemalý poprask mezi rakouskými občany českého původu. Ke chvále některých nutno poznamenati, že ve Vladivostoku valný počet projevil své české cítění naprostou sympatií s Rusy... Mezi Čechy v Japonsku ukázala se rakouská láska v míře politováníhodné. Všichni (vyjma mne, který o rakouské úřady se nikdy nestaral) přirozeně byli vyzváni, aby hotovili svá zavazadla a chystali se na cestu do vlasti k obraně *Vaterlandu*. Tři z nich byli záložními důstojníky, závislími na Němcích morálně a obchodně. Dva byli pouze dělníci, kdy si montěři pana Hory, který tou dobou byl v Číně. Ty jsem konečně přesvědčil, aby nejedli: s jedním, Košářem, to bylo snadné, neboť měl *Krampfader*.“ ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi, 17. června 1920. Viz rovněž rozsáhlý zápis v deníku. ANpM, Nykl, *Deníky*, 1914, 2. srpna 1914; Nykl, A. R. *Věčné Japonsko*, Praha, 1939, 353–354; ANpM, Nykl, 14, 6, Češi v Japonsku, f. 21–22.

11 Nykl, *Věčné Japonsko*, 353–354. Po válce ji zmínil např. časopis *Světozor* XXIII (1922), 175.

KUNDMACHUNG.

In Oesterreich-Ungarn wurde von Seiner Majestaet die allgemeine Mobilisierung angeordnet.
 Sie haben daher sofort in ihre Ausruestungsstationen einzuruecken :
 Alle Führende, Kriegsmarine- und Landwehrpflichtigen,
 alle laut ihrer Uniformkarte zur Einrueckung verpflichteten Landsturmagisten und Landsturm-
 maenner,
 alle uebrigen mit Landsturmpässen versehenen 37 jaehrigen und juengeren Landsturmpflichtigen des
 Mannschaftsstandes, welche laut ihres Landsturmpasses zur Einrueckung verpflichtet sind.
 Alle sonstigen Landsturmpflichtigen Personen haben sich sofort mit genauer Angabe ihrer Adresse bei
 der k.u.k. Vertretungsbehoerde muendlich oder schriftlich zu melden, von welcher sie bezueglich ihrer Ein-
 rueckung die weiteren Weisungen erhalten.

Den Einrueckungspflichtigen werden die Reisekosten verguetet.

Zur Erfolgeung des Reisekostenbeitrages haben sich jene Einrueckungspflichtigen, welche nicht ueber die
 erforderlichen Reisemittel verfuegen, bei der naechstgelegenen k.u.k. Vertretungsbehoerde zu melden.

Den uebrigen Einrueckungspflichtigen, werden die Reisekosten nach den bestehenden Verguetungs-
 saetzen nachtraeglich ausbezahlt.

Fuer einberufene Stellungsfuechtlinge und Deserteure, die sofort einruecken, sowie fuer nicht einberufene
 Stellungsfuechtlinge und Deserteure, die eigens freiwillig einruecken, wurde eine Amnestie erlassen.

Yokohama, am 2. August 1914.

Vom k.u.k. oesterreichisch-ungarischen Konsulate.

HIRDETMÉNY.

Ö Felsége az osztrák-magyar monarchiában az általános mozgósítást elrendelni méltóztatott.

Ennélfogva folszerelési állomásokra szonnal kötelesek bevonulni :

az összes hadi, haditengerészeti és honvédszolgálatra köteles egyének,
 mindazon népfőlkelő hadvidijások és népfőlkelő, akik ajánlati lapjuk értelmében bevonulni kötelesek,
 valamennyi népfőlkelői igazolvánnyal ellátott 37 éves és ennél fiatalabb népfőlkelésre kötelezett, aki
 népfőlkelői igazolványa értelmében bevonulni köteles.

Az összes többi népfőlkelésre kötelezett egyén szóval vagy írásban—pontos címének bemondása
 mellett—szonnal köteles jelentkezni a cs.és kir. képviseleti hatóságnál, ahol bevonulására vonatkozólag
 a további utasításokat megkapja.

A bevonulásra kötelezetteknek az utazási költség meg lesz térítve.

Azon bevonulásra kötelezettek, akik elegendő utazási költséggel nem rendelkeznek, jelentkezzenek
 ezen költség folyósítása végett a legközelebbi cs.és kir. képviseleti hatóságnál.

A többi bevonulásra kötelezetteknek az utazási költség a fennálló kártalanítási szabályok értelmében
 utólag megtérítettik.

A behívott állításköteles-szökevények és behívott katonaszökevények, kik a behívásnak azonnal
 megfelelnek, valamint a be nem hívott állításköteles-szökevények és katona-szökevények, kik ezen alkalomból
 önkéntesen bevonulnak, közkegyanalemben részestülnek.

Yokohama, 1914, augustus 2.

Cs.és kir. osztrák-magyar Konzulatus.

NOTICE.

His Majesty the Emperor and King has ordered a General Mobilisation in Austria-Hungary.

Therefore all those liable for service in the Imperial and Royal Army, in the Imperial and Royal Navy
 and in the Landwehr, as well as those of the Landsturm liable for service according to their cards of instruc-
 tion, and lastly all those of the Landsturm up to the age of 37, liable for service according to their passes,
 have to immediately join their respective military quarters.

All other persons liable to be called up for service in the Landsturm have to report themselves im-
 mediately at the Austro-Hungarian Representative, either personally or by letter, giving their full
 address, from which they will receive all further instructions.

Travelling expenses will be refunded to all those called up for service.

Those who are not able to defray the travelling expenses themselves have to apply to the nearest
 Austro-Hungarian Representative in this country.

To those able to do so now out of their own means, the travelling expenses will be refunded later on in
 accordance with the existing regulations.

An Amnesty has been granted to those fugitives from conscription and deserters called up for service,
 if they immediately present themselves for service, as well as those fugitives from conscription and de-
 serters who are not called up for service, if they voluntarily present themselves for service on this occasion.

Yokohama, 2nd August, 1914.

Imp. & Roy. Austro-Hungarian Consulate.

3. Novinový inzerát rakousko-uherského konzulátu v Jokohamě s oznámením všeobecné mobilizace, 1914

nebyla tato práce systematická a spíše se v ní soustředil na občasnou přednáškovou a novinářskou činnost. Již na začátku srpna neúspěšně nabídl své služby deníku Chicago Daily News jako válečný korespondent ve Velké Británii nebo Francii.¹² Na přelomu srpna a září 1914 se zapojil do polemiky, která tehdy probíhala na stránkách anglickojazyčného deníku The Japan Advertiser.¹³ Pod pseudonymem Justice publikoval příspěvky k otázkám rakouského patriotismu (*Austrian Patriotism*)¹⁴, německých ideálů (*German Ideals*)¹⁵ a carismu a kaiserismu (*Czarism and Kaiserism*)¹⁶. Nykl ve svých příspěvcích zdůrazňoval, že Češi zastávají jiná stanoviska než rakouští Němci, že jako Slované jsou odlišní a v Rakousku není na válku jednotný názor.

Nykl tehdy věřil v porážku Německa, v níž viděl naději pro Čechy a český národ.¹⁷ Ve stejné době rovněž poprvé vyjádřil názor, že Češi musí získat samostatnost a stát se republikou, a to podle švýcarského kantonálního systému.¹⁸ Mínil, že samostatnosti lze dosáhnout jedině díky vítězství Spojenců. Tento názor Nykl zastával po celou válku a publikoval ho i později v několika statích v Chicagu ještě ve čtyřicátých letech 20. století.¹⁹ Téma republiky podle švýcarského vzoru se stalo i jedním z opakujících se témat v Poznámkách k revoluční akci v Chicagu. Určitý vliv zde nepochybně hrála i Nyklova životní zkušenost ze Švýcarska z let 1903 až 1904. Zamýšlel, že se vrátí do USA a zapojí se tam do boje proti německému císaři Vilémovi II.²⁰ Hlavním kontaktem a spojnicí s USA a Chicagem byl jeho přítel, šéfredaktor deníku Svornost, Rudolf Jaromír Pšenka. Nykl se jeho prostřednictvím opakovaně snažil zjistit podrobnosti o národní a proslovanské činnosti v Chicagu a s tím spojené možnosti svého vlastního protiněmeckého a proslovanského působení v Chicagu. Z dochované korespondence vyplývá, že Nykl nikdy od Pšenky žádné podrobnější informace o situaci v Chicagu a Americe nedostal.²¹

12 ANpM, Nykl KJK I, A. R. Nykl Chicago Daily News, 4. srpna 1914, f. 105.

13 Celou historii těchto anglicky psaných polemik lze mapovat díky důkladné výstřížkové a deníkové dokumentaci, kterou si Nykl od roku 1914 začal systematicky vést.

14 *The Japan Advertiser*, 24. srpna 1914.

15 *The Japan Advertiser*, 30. srpna 1914.

16 *The Japan Advertiser*, 5. září 1914.

17 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl Pavlu Koskovi, 24. srpna 1914, f. 112.

18 ANpM, Nykl KJK I, A. R. Nykl manželům Koskovým, 25. prosince 1914, f. 135; A. R. Nykl Karlu Janu Horovi, 26. prosince 1914, f. 139; Viz rovněž ANpM, Nykl, 12.6. Výňatky z ústavy švýcarské konfederace. Jde o soubor poznámek, psaných na Nyklem používaném papíru v letech 1914–1916, z nichž lze vysledovat detailní studium švýcarské ústavy.

19 Především statě Československý stát. *Svornost*, 11. dubna 1917; Nevydaných Několik dobře míněných poznámek (napsáno v roce 1938) a článek Czechoslovakia or Czecho-Slovakia. *The Slavonic and East European Review. American Series* III/4 (1944), 99–110.

20 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl Karlu Janu Horovi, 16. října 1914, f. 115.

21 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl R. J. Pšenkovi, 10. prosince 1914, f. 129; 19. března 1915, f. 165, 8. července 1915 f. 223; KJK II, A. R. Nykl R. J. Pšenkovi, 29. června 1916, f. 89.

Na svou ranou činnost Nykl navázal počátkem roku 1915 další prací. Společně s paní²² Koskovou, která žila se svým manželem v Kóbe, podpořovali české zajatce, námořníky z lodi Kaiserin Elizabeth nacházející se v zajateckých táborech v Tokiu a Himedži. Sháněli pro ně finanční podporu a české knihy a literaturu. Nykl zamýšlel přímo do Tokia zajet, aby si na místě ověřil situaci českých zajatců. Z obavy, aby na sebe neupozornil a nebyl mezi rakouské občany započítán, cestu nakonec neuskutečnil a podpora se zaměřila pouze na zajatce z tábora v Himedži. Nykl zajatcům zaslal finanční příspěvek a knihy, částečně pocházející z knihovny Karla Jana Hory. Paní Kosková zprostředkovala předání do určených rukou a poté přeposlala Nyklovi do Jokohamy děkonné dopisy zajatců z Himedži, avšak Nykl byl zaskočen tím, že byly psány německy. Dotazoval se, zda je zajatcům Japonci zakázáno používání češtiny v písemné komunikaci.²³ Nykl v té době několikrát vyjádřil názor, že Češi musí být v Japonsku značně opatrní, protože „ze stanoviska japonské vlády jsme my Češi největší lumpové na světě, že nehájíme našeho Francka. My Čechové jsme v Rakousku totéž co v japonské imperii Korejci.“²⁴

Koncem ledna 1915 nabídl Yokohama Literary and Musical Society uspořádání přednášky o konfliktu mezi Slovany a Němci a postavení Čechů ve válce.²⁵ Přednáška o Dějinách Slovanů (*The History of the Slavs*), původně oznámená na 11. března, se uskutečnila až o týden později 18. března a zmínily se o ní všechny tehdejší anglickojazyčné deníky, a to včetně stručného výtahu z jejího obsahu.²⁶ Nykl zamýšlel vytisknout text přednášky v Chicagu v Geringerově vydavatelství pro české Američany, z neznámých důvodů k tomu však nikdy nedošlo.²⁷ Později, když již v Chicagu pobýval, text nabídl k uveřejnění v časopise *The Bohemian Review*, leč neúspěšně.²⁸

Větší štěstí s publikováním v české Americe a ve Svornosti měl s článkem o průběhu japonských oslav 500letého výročí upálení Mistra Jana

22 Křestní jméno paní Koskové se nepodařilo zjistit. Nykl ji vždy oslovoval jen jako paní Kosková.

23 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl paní Koskové, 12. ledna 1915, 13. ledna 1915, 20. ledna 1915 a 28. ledna 1915, f. 143, 145, 149 a 156. K otázce českých zajatců viz Marek, Jindřich. *Odysea českých námořníků z křižníku Kaiserin Elisabeth, 1913–1920. Historie a vojenství* 62/3 (2013), 24–45.

24 ANpM, Nykl, KJK II, A. R. Nykl Pavlu Koskovi, 2. března 1916, f. 63.

25 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl H. B. Woltonovi, 29. ledna 1915, f. 157.

26 Např. *The Japan Gazette* napsala: „The subject of Mr. Nykl's lecture, though having a heavy sound, was handled by that clever gentleman with a light and often a humorous hand. He was not sparing in his animadversions on certain nations, and undercurrent of gentle satire ran through the entire paper.“ Výstřižek z *The Japan Gazette*, ANpM, Nykl, *Deníky*, 1915. Všechny reakce včetně textu přednášky jsou součástí Nyklovy pozůstalosti; ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi, 17. června 1920.

27 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nyk R. J. Pšenkovi, 19. března 1915, f. 165.

28 Hovoří o tom v *Poznámkách k revoluční akci v Chicagu*.

Husa.²⁹ S tématem se Nykl trefil do období tehdy v USA velmi populárních červencových oslav Husova výročí, které obzvláště v tomto roce byly velmi hojné a rozsáhlé. Ve svém článku zpracoval svou návštěvu oslav konaných v Tokiu japonským Y.M.C.A. klubem za přítomnosti předních japonských protestantských představitelů.³⁰ V závěru svého článku, v narážce na tradiční rozdělení a rozhádanost české Ameriky, apeloval Nykl na sjednocení Čechů bez ohledu na náboženství.³¹ Šlo o jedno z témat, jež na něho udělalo silný dojem během jeho prvního amerického pobytu a jež silně vnímal i v roce 1916 po svém příjezdu do USA, a to až do sjednocení (přínejmenším formálního) hlavního proudu Českého národního sdružení a Národního svazu českých katolíků. Později se v témže duchu i několikrát vyjádřil v USA v článcích svého Slovanského obzoru, kde apeloval nejen na sjednocení Čechů, ale i na jejich spolupráci s ostatními slovanskými národy v Americe v protiváze k americkým Němcům.

Své další aktivity v tomto roce zaměřil právě na spolupráci s jinými Slovany, konkrétně se srbským profesorem Tokijské školy jazyků Dušanem N. Todorovičem. S ním se seznámil na počátku června 1915 a společně začali organizovat sbírku ve prospěch srbského červeného kříže.³² Nykl, hovořící plyně srbsky, přeložil do angličtiny na podporu sbírky dopis Todorovičovy sestry, lékařky v Bolevatu (Boljevac), v němž velmi sugestivně popsala situaci v Srbsku.³³ Sbírkou Čechů žijících v Japonsku podpořili např. manželé

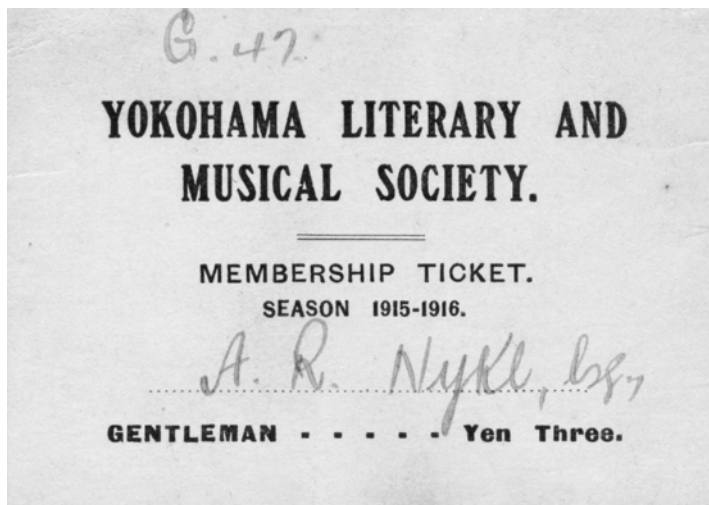
29 Nykl článek napsal 8. července 1915 a ten následně vyšel ve Svornosti 31. července 1915. Strojopis viz ANpM, Nykl, KJK I, f. 224–226; O článku Nykl psal i pokladník Svornosti Jindřichu Kolbenovi. ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl Jindřichu Kolbenovi, 8. července 1915, f. 222.

30 „Večer, za mlhavého a deštivého počasí jel jsem do Tokia na přednášku uspořádanou Y.M.C.A. na počest Jana Husa. Byla velmi čteně navštívena a řečníci (dr. Ishiware a reverend Kozaki) mluvili s vysokým porozuměním pro význam smrti našeho slavného ochránce svobody myšlení. Byl jsem tím skutečně překvapen, neboť neočekával jsem v Japonsku tak širokého vědění o poměrech středověké Evropy a zápasu Slovanstva s Němci. Poděkovat jsem pořadatelstvu jménem českého národa za počest vzdanou velkému představiteli našeho národního ideálu. Byl jsem taky jediným Čechem v Japonsku, jenž slavnosti té se účastnil. Všichni členové spolku jsou křesťané, pokročilého typu, a musím doznati, že učinili na mne velmi příjemný dojem.“ ANpM, Nykl, Deníky, 1915, 6. července 1915. Obsahuje i výstřížek s reportáží o této akci z novin. Druhá zpráva je vlepena 9. července 1915.

31 „I mezi Japonci těší se tedy náš Hus obdivu a jest věru již na čase, aby český národ vzhopil se jednou k činům, které by byly hodny Husovy památky. Prvním z těchto činů musí býti osvobození od německého jha, jehož vinou dnes Češi – nejpokročilejší slovanská větev – počítáni jsou mezi barbari. K docílení toho jen jednoho jest potřebí: jednotnosti, bez rozdílu stavu a náboženství.“ ANpM, Deníky, 1915, vlepený výstřížek ze Svornosti.

32 Do deníku si poznamenal: „Hovořili jsme též o nejlepším způsobu dostati peníze pro srbský Červený kříž. Radil jsem, chce-li dělati přednášky, že by bylo třeba objednat obrázky ze Srbska z války a před válkou. Todorovič sní o 30 000 jenech – já bych byl spokojen s tisíci.“ ANpM, Nykl, Deníky, 1915, 13. června 1915.

33 Dopis byl datován 29. května 1915. Plné znění ANpM, Nykl, KJK I, f. 229–230; V červenci 1915 ho otiskl přínejmenším The Japan Advertiser. ANpM, Deníky, 1915, vlepený výstřížek z Japan Advertiseru. Viz rovněž ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl W. G. Smithovi, 14. července 1915, f. 228.

4. Nyklův členský průkaz do Yokohama Literary and Musical Society, 1915–1916

Koskovi, Karel Jan Hora zaslal peníze z Číny.³⁴ Pro Todoroviče a jeho Zahraňní srbský pomocný výbor ještě Nykl připravil přednášku pro Srbský večer v Imperial hotelu v Tokiu. Konala se 23. října 1915 za přítomnosti ruského a italského velvyslance a rovněž i francouzského novináře Hughese le Roux, který se v Tokiu nacházel na válečném osvětovém turné. Šlo o akci obdobnou těm, které se ve stejné době pořádaly i v USA, kdy návštěvníci měli být vyřčeným slovem a promítnutými obrázky popisujícími brutální rakouský postup v Srbsku pohnuti k příspěvku na pomocný výbor. Tato akce rovněž znamenala ukončení spolupráce s Todorovičem, jenž, ačkoli neznalý anglického jazyka, sklídl všeskerý kredit za Nyklem sestavenou, sepsanou a přednesenou přednášku.³⁵ Další přednášku na téma Srbsko a Srbové, kterou Nykl přednesl 15. ledna 1916 před méně početným publikem v Yokohama Musical and Literary Society, konal již nezávisle na Todorovičovi a jeho výboru.³⁶

Nykl při všech těchto akcích čerpal současné informace především z anglického tisku vycházejícího v Japonsku, materiálů poskytnutých Todorovičem

34 ANpM, Nykl, KJK I, A. R. Nykl manželům Koskovým, 14. a 22. června 1915, f. 215 a 218; A. R. Nykl Karlu Janu Horovi, 12. července 1915, f. 227. Mezi ty, kteří nepřispěli, patřil Jan Letzel, o němž Nykl např. Bohuslavu Duškovi napsal: „Z krajanů přispěli všichni, vyjma pana Letzla v Tokiu, který se ‚vy...‘ na český i srbský národ, ježto by mu to prý škodilo na obchodu.“ ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi, 17. června 1920; Letzelovo nepřispění se stalo jedním z často se opakujících témat, jímž Nykl dokládal jeho nepřislusnost k českému národu, na rozdíl od zbývajících Čechů v Japonsku. Stejně negativně vnímal i Julia Koertinga, jehož za Čecha vůbec nepokládal.

35 Zprávy o přednášce s Nyklem ručně psanou poznámkou o okolnostech spolupráce s Todorovičem viz ANpM, Nykl, Deníky, 1915, deník ohraničený daty 5. října 1915 až 13. března 1916; viz rovněž ANpM, Deníky, 1915, 17. a 23. října 1915.

36 ANpM, Nykl Deníky, 1915, deník ohraničený daty 5. října 1915 až 13. března 1916, vlepene novinové reportáže o přednášce a jejím obsahu.

a několika málo anglických a francouzských brožur, jež se mu dostaly do ruky. Z časopisů vydávaných Čechy měl k dispozici pouze jedno číslo *L'indépendance Tchèque*.³⁷ Ve druhé polovině roku 1915 však získal nový zdroj – časopis *Čechoslovák* vydávaný v Petrohradě. Časopis se do Japonska začal dostávat díky petrohradskému Čechovi Josefu Bartošovi, jenž se v červenci roku 1915 přestěhoval z Ruska přes Vladivostok do Kóbe a časopis odebíral.³⁸ Z Kóbe byl přes manžele Koskovy zaslán Nyklovi do Jokohamy, který tak poprvé přišel systematicky do informačního kontaktu s akcí zahraničních Čechů. Sám Bartoš, jenž již 2. srpna 1914 s Františkem Reifem a Jiřím Klecandou navštívil ruského ministra zahraničí Sazonova, do *Čechoslováka* nepravidelně přispíval.³⁹ Nykl s Bartošem, označeným jako zástupce Čechů, navštívili společně 12. listopadu 1915 korunovaci japonského císaře v Tokiu.⁴⁰ Nykl občasné texty z *Čechoslováka* využíval i k obhajobě Čechů v anglickojazyčném tisku v Japonsku, například ve stati *Na obranu Čechů*, v níž zdůrazňoval protirakouský postoj českých zajatců v Rusku.⁴¹ Na jaře roku 1916 nechal prostřednictvím svého přítele Kotaro Sugimury, redaktora časopisu *Asahi Shimbun*, přeložit do japonštiny článek o Češích a jejich postavení ve válce. Vydání statě Nykl řešil s Bartošem a nesdílel obavy manželů Koskových, že by mohl Čechům v Japonsku uškodit, protože na ně upozorní japonské úřady.⁴²

S japonskými úřady měl Nykl sám od roku 1915 negativní zkušenost, když se v listopadu dostal pod každodenní dohled japonských detektivů. Příčinou sledování byla otázka Nyklovy státní příslušnosti, kdy technicky ještě nebyl americkým občanem, ale jako Američan byl od roku 1911 na základě předloženého Prohlášení o úmyslu stát se občanem jako Američan evidován. Japonské úřady ho v říjnu začaly počítat mezi rakouské občany a do značné míry zkomplikovaly jeho život. Nykl se domníval, že k tomu došlo na udání Němců.⁴³ V listopadu 1915 bylo rovněž zastaveno vydávání *Jidoshy*, které z důvodu války

37 Šlo o následující číslo: *L'indépendance Tchèque* 1/9 (15. května 1915).

38 K cestě Bartoše na Dálný východ viz jeho články v *Čechoslováku* signované jako *Konsul Bra-da*. Z Vladivostoku. *Čechoslovák* I (13./26. srpna 1915), 5; *Cestou do Vladivostoku*. *Čechoslovák* I (12./25. listopadu 1915), 2–4.

39 Reif, František. Počátek československého odboje v Petrohradě. *Národní listy*, 3. až 7. září 1934.

40 ANpM, Nykl, *Deníky*, 1915, 12. listopadu 1915.

41 In Defence of Bohemians. Text viz ANpM, Nykl, *Deníky*, 1916, 21. ledna 1916.

42 ANpM, Nykl, KJK II, A. R. Nykl Josefu Bartošovi, 1. dubna 1916, f. 78: „Mám v plánu velkou stať o Českém státu v jednom velkém tokijském časopise... Vidíte, jedno mě zaráží. Někteří ze zdejších Čechů nejsou dosti rezolutními přívrženci naší myšlenky. Letzl (!) dokonce je spíše pro Rakousko než pro Spojence.“; 6. dubna 1916, f. 82; 16. května 1916, f. 85; A. R. Nykl paní Koskové, 15. května 1916, f. 83. Po válce napsal Bohuslavu Duškovi: „Myslím, že to byla první zmínka o Češích v japonském tisku.“ ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi, 17. června 1920.

43 K otázce Nyklova občanství viz Nykl, *Padesát let cest*, 506–507, poznámka 1798. Tam (s. 522–525) rovněž Nykl popsal svůj každodenní život pod dohledem japonských policistů.

ubyli inzerenti a přestala být ziskovou.⁴⁴ Nykl se vrátil k myšlence na odjezd do Spojených států a víceméně celé první pololetí roku 1916 se na cestu připravoval. Předával své obchodní záležitosti přátelům a zajišťoval si obrazové materiály na přednášky o Japonsku, jimiž se zamýšlel v USA žít. V Americe hodlal vystudovat na univerzitě, stát se občanem a zapojit se do národních či protiněmeckých činností.⁴⁵ Byl si tehdy jistý, že když Spojenci vyhrají, Češi dostanou svůj nezávislý stát.⁴⁶

Zhodnocení situace, v níž se Nykl v momentě svého odjezdu z Japonska nacházel, hraje klíčovou roli k pochopení toho, proč byl již předem odsouzen k politickému i profesnímu neúspěchu v české Americe. Co se týče české akce v Chicagu, Nyklova informovanost o ní byla téměř nulová. Z představení Nyklovy japonské činnosti je zřejmé, že se se svou nahodilou a přednáškovou činností nacházel někde v duchu Chicaga druhé poloviny roku 1914, zatímco ve městě již byla nálada odlišná. Vůbec neměl tušení o tom, že funguje již značně organizované České národní sdružení vedené trojicí Beneš-Tvrzický-Fisher, již mu byli zcela neznámí, do USA se totiž přistěhovali až po jeho odjezdu do Mexika v roce 1907. Naopak se těšil na setkání se svými starými známými (Pšenka, Vráz, Geringer či Kašpar), kteří částečně nebo zcela stáli stranou celé akce.⁴⁷ Před odjezdem z Japonska se již vyslovil pro znovuzvolení prezidenta Wilsona, jehož chápal jako lepší variantu pro válku i Čechy, i když s ním nebyl zcela ztotožněn a spokojen.⁴⁸ Rovněž i jeho úvaha o možnostech vědeckého přednášení v Americe byla založena na naprosté neznalosti prostředí a měla mu způsobit značné rozčarování i finanční ztráty. Je otázkou, zda se Spojené státy, jak je Nykl poznal v letech 1905–1907, do roku 1916 změnily, nebo naopak Nykla značně poznamenala jeho cesta kolem světa. Do Ameriky se tak vydával pod mylným dojmem a nepřipravený na tamní život. Jeho dosavadní způsob života i pobyt v Japonsku způsobily, že téměř nikdo nemohl být při svém příjezdu do Chicaga více vzdálen realitě než právě Nykl. Toto nepochopení vlastní situace i aktuálního dění se do značné míry odrazilo i ve výsledném textu Poznámek k revoluční akci v Chicagu. Nykl si až později uvědomil svůj omyl a svého odjezdu z Japonska začal i zpětně litovat.

44 ANpM, Nykl, KJK II, A. R. Nykl Seitovi, 9. prosince 1915, f. 34.

45 Nykl uvádí, že odjezd do Ruska mu rozmluvil ruský vojenský atašé Vladimír Samojlov. Nykl, *Padesát let cest*, 515.

46 ANpM, Nykl, KJK II, A. R. Nykl Josephu W. Solchovi, 16. března 1916, f. 65.

47 ANpM, Nykl, KJK II, A. R. Nykl Rudolfu J. Pšenkovi, 29. května 1916, f. 89.

48 ANpM, Nykl, KJK II, A. R. Nykl Josephu W. Solchovi, 16. března 1916, f. 65.

PO DEVÍTI LETECH V CHICAGU – ČTYŘI STRÁNKY KRAJANSKÉ PERSPEKTIVY A. R. NYKLA

Nyklův druhý pobyt v Chicagu (1916–1919) lze v kontextu k Poznámkám k revoluční akci interpretovat na základě jeho pracovního života, národní (české i americké) činnosti, univerzitního studia a soukromého života. Všechny čtyři sféry ovlivnily autorovu zkušenost a výslednou podobu textu. Nykl z Japonska odplul 7. července 1916. První setkání se Spojenými státy byla zastávka na Havajských ostrovech 17. července 1916 a už o týden později, 24. července 1916, se vylodil v San Francisku.⁴⁹ Do Chicaga Nykl dorazil po několikadenní cestě vlakem ráno 6. srpna 1916. Jeho první kroky směřovaly k Augustu Geringerovi. S jeho rodinou, především s jeho dvěma zeti Enriquem Stanko Vrázem a Rudolfem Jaromírem Pšenkou, udržoval po celou dobu od svého odjezdu v roce 1907 písemný styk. Nykl zamýšlel okamžitě se zapojit do národní akce a již 7. srpna 1916 byl Pšenkovým prostřednictvím uveden do úřadovny Českého národního sdružení a mezi redaktory, kteří stáli za časopisem *V Boj!*⁵⁰. V Pšenkově doprovodu navštívil předsedu Českého národního sdružení, lékaře Ludvíka Fishera. Hlavní organizátor chicagské centrály ČNS, Vojta Beneš, ve městě tehdy nebyl, dočasně se nacházel na starém kontinentu.⁵¹ Není zřejmé, jak si své zapojení Nykl představoval, avšak z deníků vyznívá silná touha jakkoli se do činnosti ve prospěch českého národa zapojit.⁵²

Konkrétní návrh spolupráce ze strany Českého národního sdružení nepřišel a sám Nykl tehdy další úsilí nevynaložil. Naskytla se mu totiž příležitost zapojit se do americké politiky, do Chicaga totiž dorazil přesně před začátkem prezidentské volební kampaně.⁵³ Vráz Nyklovi nabídl, aby dělal tajemníka v českém oddělení v rámci demokratické kampaně za znovuzvolení prezidenta Wilsona. Nykl tehdy netušil, že spojení s jeho dobrým přítelem Vrázem se stane balvanem pro jeho další životní cestu. Vráz byl již tehdy osobním nepřitelem hlavních představitelů Českého národního sdružení Vojty Beneše, Josefa Tvrzického či Jaroslava F. Smetánky. Nabídka pracovat pro demokratickou stranu, hrající zásadní roli mezi chicagskými Čechy, vzešla od tehdejšího nejvyššího představitele českých demokratů v Chicagu, voleného klerka probátního soudu (tajemník dědického soudu) Jana

49 24. července bylo i datum, od něhož se začala počítat doba nutná pro získání občanství. Nové prohlášení o úmyslu stát se občanem Nykl podepsal 8. ledna 1917.

50 Tehdy hlavní nezávislý týdeník podporující českou samostatnost.

51 Beneš, Vojta. *Z časů veliké víry: Vzpomínky na cestu ze Spojených států amerických do Anglie na podzim 1916*. Praha, 1926.

52 ANpM, Nykl, Deníky, 1916, zápisy ze srpna 1916.

53 K průběhu demokratické a republikánské kampaně Lovell, D. S. *The presidential Election of 1916*. Carbondale and Edwardsville, 1980, 89–153.

A. Červenky. Tito čeští představitelé demokratické strany si plně uvědomovali Vrázův význam v rámci komunity českých Američanů a hodlali ho využít. Nykl se tak stal přímým účastníkem politické akce tehdy ještě vznikajícího demokratického stroje, který za 15 let, v roce 1931, přivedl do pozice starosty Chicaga Antonína Josefa Čermáka.⁵⁴

Čermák byl tehdy ještě jen druhým nejvýznamějším českým představitelem demokratické strany v Chicagu. V době voleb roku 1916 se nacházel ve funkci *bailifa* (soudního vykonavatele) municipálního soudu. Kromě něho měli čeští Američané i několik městských radních (O. Kerner, J. Toman, J. Novák), poslance kongresu (A. J. Sabath), státního architekta (J. A. Dibelka), státního senátora (J. J. Boehm) a řada dalších ve volbách roku 1916 kandidovala do různých funkcí (např. J. O. Kostner, J. Cepák, J. Plaček, J. Sabath). Nykl ve svých Poznámkách podrobně popsal fungování českého oddělení, svou práci a spolupráci i s představiteli jiných naturalizovaných národů, na něž demokratická kampaň rovněž cílila. Jako tajemník psal dopisy, publikoval články a vzhledem k přítomnosti řady cizinců v jiných odděleních i jejich cizím řečím se nacházel zcela ve svém živlu. Jeho zkušenost z této kampaně ukazuje na nutnost chápat české Američany v Chicagu v perspektivách lokální i celostátní americké politiky i v souvislostech jejich zapojení do tamních struktur ostatních naturalizovaných skupin. Pro Nykla byla i potvrzením názoru, jak efektivní může být slovanská spolupráce proti německému vlivu v americké politice.⁵⁵

Dle dochovaných materiálů z této kampaně byl Wilson prezentován Američanům slovanského původu jako lepší kandidát, jenž i nadále zajistí, že se jim dostane v jejich nové vlasti stejných práv jako všem ostatním přistěhovalcům.⁵⁶ Demokraté rovněž zdůrazňovali, že Charles E. Hughes je kandidátem německých Američanů. Silný protiwilsonovský postoj mezi německými Američany byl silně citelný obzvláště v Chicagu, v němž Němci představovali nejsilnější přistěhovalckou skupinu a otevřeně podporovali postup Německa ve válce a představovali i hlavní republikánský elektorát.⁵⁷ Hughes se sice pro Němce nikdy otevřeně nevyslovil, ale mezi českými Američany byl vní-

54 K úloze Čechů zatím pouze okrajově Pacyga, Dominic A. Czechs and Poles in Chicago: Pan-Slavism and the origins of the Cermak democratic machine 1860–1931. *Studia Migracyjne-Przegląd Polonijny* 4/2015, 55–68.

55 Právě Čermákova chytrá práce s naturalizovanými přistěhovalci ho dostala do funkce starosty. Green, Paul M. Anton J. Cermak: The man and his machine. In: *The Mayors: The Chicago Political Tradition*. Eds. Paul M. Green and Melvin G. Holli. Carbondale, 2013, 100–104. Kantowicz, Edward R. *Polish-American Politics in Chicago, 1880–1940*. Chicago and London, 1975, 151–153.

56 Na základě materiálů v ANpM, Vráz, 19; 29/2.

57 Pacyga, Dominic. Chicago, 193–194. Holli, Melvin G. German-American Ethnic and Cultural Identity from 1890 Onward. In *Ethnic Chicago: A Multicultural Portrait*. Melvin G. Holli and Peter d'A. Jones. Grand Rapids, 1995, 93–109, 103–104. Rovněž srv. Holli, Melvin G. The Great War Sinks Chicago's German Kultur. In *Ethnic Chicago: A Multicultural Portrait*. Melvin G. Holli and Peter d'A. Jones. Grand Rapids, 1984, 460–511.

mán jako kandidát proněmecký.⁵⁸ Proto Nykl později chápal jako zradu, když České národní sdružení Wilsona nepodpořilo a někteří jeho představitelé otevřeně agitovali za Hughesovo zvolení.⁵⁹ Už během této vyostřené kampaně postřehl Nykl míru nepřátelství, jemuž čelil ze strany Českého národního sdružení Vráz, především na stránkách časopisu *Český republikán*, který byl distribuován po českých *wardách*.⁶⁰ Později byla Vrázova úloha a účast při znovuzvolení Wilsona retušována a přivlastňována jinými představiteli a existence systematické demokratické kampaně českých Američanů byla zcela ignorována.⁶¹

Enrique St. Vráz hraje klíčovou roli pro pochopení Nyklovy další neúčasti v politické akci. Pro představitele Českého národního sdružení se stal díky spolupráci s Vrázem osobou nedůvěryhodnou. Do činnosti Českého národního sdružení se Nykl pokusil několikrát zapojit během roku 1917, avšak neúspěšně. Kládl to za vinu právě chicagským představitelům, o nichž soudil, že si žárlivě střeží své postavení a dívají se na něho jako na vetřelce.⁶² Nykl nebyl schopen dobře posoudit, že omezený počet organizačních pozic se již zaplnil. Jakékoliv jeho další aktivity spojené s Českým národním sdružením tak vycházely vždy od lidí z jiných okruhů české akce, nikoli od vedení chicagské centrály. Především se jednalo o Geringerova syna Vladimíra a zetě Rudolfa J. Pšenku a okrajově i anglického tajemníka sdružení Jaroslava J. Zmrhala. Na podnět V. A. Geringera překládal a analyzoval články Františka Išky z jeho týdeníku *Vesmír* pro redaktora *The Providence Journal* Johna R. Rathoma.⁶³ Z Pšenkova podnětu udělal i drobný překlad do francouzštiny a se Zmrhalem spolupracoval na organizaci českého dne na Chicagské univerzitě.⁶⁴ Nykl se v důsledku toho daleko více zaměřil na možnost zapojit se do práce přímo v americké politice, k níž využíval kontaktů a známosti s Robertem J. Bulkleyem, bývalým demokratickým poslancem a vedoucím celé demokratické kampaně

58 Viz například stať republikánů, v níž se snažili české Američany přesvědčit, že Hughes německým kandidátem není. *Český republikán*, 2. listopadu 1916.

59 Text prohlášení viz *Slavie*, 17. října 1916, 4. S ohledem na silnou politickou angažovanost českých Američanů v americké politice je zřejmé, že líčení okolností jeho vydání a významu Vojtova Benešem se rozchází s realitou. Beneš, *Z časů*, 12.

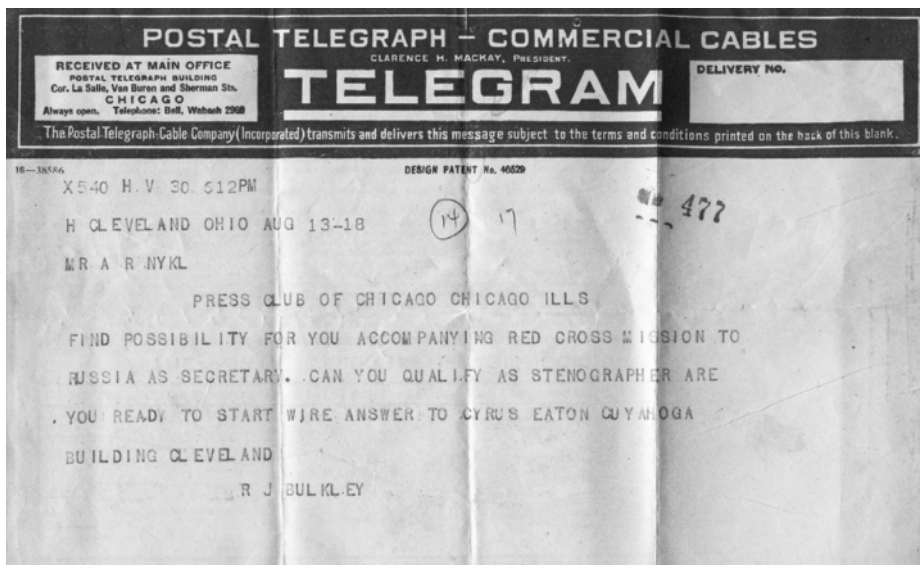
60 Volebních okrsčích s majoritou českých Američanů. *Český republikán*, 2. listopadu 1916.

61 Viz Beneš, *Z časů*, 12. Neexistuje vědecká studie, která by úlohu Vráze a demokratů z řad českých Američanů zmiňovala. Pouze na ni poukázala jeho dcera Vlasta v životopisu svého otce.

62 V chicagském kontextu nešlo o názor ojedinělý.

63 Nykl pro Rathoma udělal výtahy 23 článků z let 1915 až 1916 s důkladnou analýzou, které z nich mohou prokazovat prorakouské tendence vydavatele (tj. Františka Išky). Nykl stanovil čtyři body, dle nichž články rozčlenil a napsal k nim svůj závěr: „Potřebný materiál mohl být poskytnut rakousko-uherskému velvyslanectví a redaktorova láska k penězům ho mohla svést k tomu, že přijal podporu z bohatého fondu, který velvyslanectví mělo za účelem kontroly protistátní propagandy ve Spojených státech, která značně škodila záměrům a zájmům Rakouska.“ ANpM, Nykl, KPI, *The Providence Journal*. K otázce Rathoma a Išky viz Hájková, Dagmar. *Emanuel Voska: Špionážní legenda první světové války*. Praha, 2014, 239–247.

64 ANpM, Nykl, *Deníky*, 1917, 14. ledna 1917, 20. října 1917.

5. Telegram Roberta J. Bulkleyho A. R. Nyklovi, 13. srpna 1918

mezi naturalizovanými občany, pod něhož české oddělení spadalo. Jeho prostřednictvím se Nykl snažil získat místo ve Washingtonu, avšak překážkou se ve všech případech stalo, že Nykl neměl americké občanství. Jedinou konkrétní nabídku od Bulkleyho dostal v srpnu 1918 na pozici zapisovatele Červeného kříže pro misi do Ruska, nakonec tam však neodcestoval.⁶⁵ Ve své další národní činnosti se tedy omezil na stejnou formu jako již v Japonsku – individuální propagaci v tisku v duchu spolupráce slovanských národů a činnost vydavatelskou.

Především se snažil prosadit myšlenku vydávat časopis *The Voices of America*, v němž chtěl uveřejňovat stanoviska různých přistěhovaleckých národů, jak je sdělovaly jejich vlastní tiskoviny psané v národních jazycích. Tento projekt začal připravovat již v Japonsku a hned po svém příjezdu ho konzultoval s redaktorem z *The Daily News* E. Dennisem, leč neúspěšně. Za tímto účelem vypracoval i rozsáhlý a pozoruhodný seznam českých novin a časopisů vydávaných v Chicagu i s udáním velikosti jejich tehdejšího nákladu.⁶⁶ Později *The Voices of America* představil Robertu Bulkleymu z demokratické strany, a to včetně modelového čísla, ani zde však nenašel prostor k uskutečnění své myšlenky. Poslední vydavatelský pokus představoval časopis *The Bohemian World*, k jehož vydávání se snažil přesvědčit svého přítele a bývalého kolegu ze Svornosti, tehdejšího majitele vydavatelství

⁶⁵ ANpM, Nykl, Deníky, 1918, 18. srpna 1918, vlepěný telegram R. Bulkleyho ze dne 13. srpna 1918.

⁶⁶ ANpM, Nykl, Deníky, 1916, 9. srpna 1916.

Slavie Ladislava J. Tupého. Mělo se jednat o týdeník v angličtině, v němž by Nykl prezentoval obdobné myšlenky, jako zamýšlel v *The Voices of America*, mezi druhou a třetí generací českých Američanů. Správně chápal, že české tiskoviny jsou většinou příslušníků druhé či třetí generace českých Američanů již nepřístupné a časopis může představit českou otázku americké veřejnosti. Ani tento časopis však nikdy nevyšel.

Po neúspěchu vydavatelských pokusů Nykl setrval pouze u činnosti propagační. V průběhu roku 1917 uveřejnil několik článků ve *Svornosti* včetně reakce na Masarykův článek *The Future Status of Bohemia* (Budoucí postavení Čech) pod názvem Československý stát.⁶⁷ S Augustem Geringerem dohodl periodické vydávání *Slovanského obzoru*. V něm prezentoval témata a názory ostatních slovanských národů v USA, které se řešily na stránkách národních tiskovin. Šlo ve své podstatě o upravenou původní myšlenku časopisu *The Voices of America* a Nykl mohl plně využít svých jazykových znalostí. *Slovanský obzor* vycházel nepravidelně od června 1917 do března 1918 a vyšlo ho celkem třináct pokračování. Některé části *Slovanského obzoru* byly doslovnou reprodukcí určitých myšlenek z jiných slovanských tiskovin, v jiných se Nykl i částečně v ucelnější podobě vyjádřil k některým aktuálním událostem, které probíhaly v různých částech jazykově slovanského světa. Později, při retrospektivním studování událostí let 1914 a 1916, zjistil, že v některých případech jeho dvouletá izolovaná činnost v Japonsku zapříčinila, že vyřkl názory, které již v počátku války zazněly a pro něž v roce 1917 a 1918, kdy došlo k postupnému sjednocení americké akce, již nebyl prostor.

Nykl tedy i v Chicagu nakonec působil individuálně a nezávisle. V Poznámkách k revoluční akci se to odrazilo především v jeho roli pozorovatele a tichého kritika organizace české akce v Chicagu na stránkách intimních deníků. Nykl se sice nacházel mimo České národní sdružení, ale díky stykům s představiteli komunity českých Američanů byl svědkem celé řady událostí a účastníkem řady rozhovorů. Vytvořil si svou vlastní sociální síť, v níž se nacházela celá řada významných osob krajanského života. Právě odtud čerpal své informace o probíhající české akci v Chicagu a rovněž se mohl zapojit do diskuze i s některými z osob přímo aktivních ve sdružení. Hlavním místem pro toto setkávání se mu stal chicagský *Press Club*, což byla organizace zaštiťující novináře, vydavatele a další osoby v Chicagu zainteresované v tisku. Nykl se stal členem jako bývalý vydavatel časopisu *Jidosha* v Jokohamě. Zde se pravidelně setkával např. s bankéřem Jamesem Štěpinou,⁶⁸ finanč-

67 Československý stát. *Svornost*, 11. dubna 1917. Zde se poprvé od svého příjezdu z Japonska veřejně vyjádřil pro budoucí formu státu podle švýcarského vzoru. Masarykův článek studoval na základě verze uveřejněné v časopise *The Bohemian Review*. *The Bohemian Review* 1/3 (Apríl 1917), 1–8.

68 K rozhovoru se Štěpinou v *Press Clubu* se váže i jedna z hlavních „křivd“, jež Nykl ze strany představitelů Národního sdružení cítil. Šlo o myšlenku vydávat anglický časopis, jehož náklady

níkem Emanuelelem Beránkem, ředitelem Jaroslavem J. Zmrhalem a dalšími hosty, kteří do klubu zavítali.⁶⁹ Press Club tehdy sloužil i jako platforma, kde čeští představitelé sdružení promlouvali k americkému publiku. Díky svému životu v centru České Kalifornie Nykl pravidelně přicházel do styku i s dalšími českými Američany, od nichž získával řadu informací o situaci v hnutí i české komunitě. V této souvislosti je třeba mít na paměti, že okruh českých chicagských intelektuálů a umělců, k němuž Nykl náležel, byl relativně úzký a omezený. S některými z nich se tak pravidelně setkával jako člen Českého uměleckého klubu (The Bohemian Arts Club), člen Plzeňského Sokola či důvěrněji v tzv. české bohémě.⁷⁰ Nykl se také pravidelně setkával s novináři, jak z Geringerova nakladatelství, tak i ze Slavie (Tupý, Mach) či podporujících spolků (Jaroslav E. Salaba Vojan). Ve svých denících si tak zaznamenával celou řadu bezprostředních informací, na jejichž základě se jen utvrzoval ve svém názoru, že postup sdružení je špatný a chicagští vůdci Českého národního sdružení vedou organizaci nedemokraticky a střeží si pouze svá placená místa.⁷¹

Nykl sám si během svého druhého chicagského pobytu vydělával různě. Do Chicaga přijel se značnými úsporami, jež však z velké části ztratil při burzovních spekulacích. I tato negativní finanční zkušenost se posléze odrazila v Poznámkách. Z jeho zamýšlených přednášek o Japonsku, pro něž ještě v Jokohamě nakoupil rozsáhlé doprovodné obrazové materiály, kvůli nezájmu sešlo.⁷² S minimální odezvou se setkala i publikování honorovaných cestopisných a historických statí o Japonsku, z nichž nakonec vyšla pouze

Nykl jednou Štěpinovi spočítal, a krátce poté vyšlo první číslo, avšak ne s Nyklem na pozici redaktora, ale s Jaroslavem F. Smetánkou. Nykl si tehdy poznamenal do deníku: „Vidím ze Svornosti, že myšlenka anglického časopisu, kterou jsem sestavil jednou v Press Clubu, našla skutečnění. Podivno, že nikdo o tom neučinil nejmenší zmínky o mně. Z toho lze vidět, že vašnostové v Národním sdružení jsou jednomyslně proti mně, majíce strach, že bych se mohl státi příliš velkou veličinou, kdybych se dostal k veslu.“ ANpM, Nykl, Deníky, 1917, 2. března 1917. Je nutné poznamenat, že myšlenka vydávat anglický časopis se objevila už v roce 1914 (což v roce 1929 J. J. Zmrhal Nyklovi připomenul) a J. F. Smetánka byl v roce 1917, jako hlavní anglický tajemník ČNS, jen logickou volbou.

- 69** Nykl se takto po letech setkal s Karlem Perglerem, svým dávným soupeřem z tiskových výměn mezi Svorností a Spravedlností v roce 1907, či Ferdinandem Píseckým.
- 70** Neformální skupina několika umělecky a kulturně založených lidí existující v letech 1918 až 1920 v Chicagu.
- 71** Později tuto skutečnost popsal svému příteli Bohuslavu Duškovi takto: „Jel jsem v roce 1916 do Ameriky, kdež poprvé jsem uslyšel o existenci Národního sdružení. Sdružení bylo úplně ovládnáno ‚svými lidmi‘; několik ‚sil‘ bylo placených a neustále trnulo v obavách, že by je někdo mohl o zaměstnání to připravit a oni nuceni tříti největší nouzi a bídu. O této situaci daly by se psáti celé romány. Uznal jsem, že přítomnost moje byla všem těm silám nejvýše nemilá, z národních peněz vyživovati se jsem neměl ochoty.“ ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi, 17. června 1920. Rovněž srv. s narací příteli Moudrému. ANpM, Nykl, KPO, Moudrý, A. R. Nykl Jaroslavu Moudrému, 31. října 1925.
- 72** Nyklovy diapositivy pro zamýšlené přednášky jsou dnes součástí sbírek Náprstkova muzea. Texty přednášek viz ANpM, Nykl, 2.17, 5.1 a 5.2.

jedna v časopise *Travel* a ve *Svornosti* na pokračování jeho *Črty z Japonska*.⁷³ Na začátku roku 1917 se tak vrátil k činnosti, které se vždy věnoval, když potřeboval získat peníze: začal působit jako korespondent v cizích jazycích v různých firmách. Ani u této činnosti však během roku 1917 nastalo nevydržel. Z deníků i autobiografických vzpomínek vyplývá, že už neměl dostatek trpělivosti dělat jednotvárnou práci za relativně nízké finanční ohodnocení. Do konce roku 1917 tak žil ze svých finančních úspor či případných drobných ohodnocení překladů, článků či povídek vydávaných u Geringera.⁷⁴

Finanční tíseň ho v závěru roku 1917 přiměla vrátit se ke kancelářské práci a znamenala i definitivní vzdálení se českému prostředí. Nykl nastoupil do chicagských jatek jako překladatel a korespondent u firmy *Armour and Company*, kde vydržel během celého roku 1918.⁷⁵ Stále navštěvoval *Press Club* a stýkal se s českou bohémou a v květnu roku 1918 byl svědkem Masarykova příjezdu do Chicaga a jeho přednášek a setkání.⁷⁶ Cestou z jeho finanční a neutěšitelné životní situace se mu stala idea univerzitních studií.

Vysokoškolská studia byla prakticky jedinou činností tohoto životního období, v níž Nykl dosáhl významného a zásadního úspěchu bez jakéhokoliv zaváhání. Právě v tomto pro něho čistě americkém prostředí začal dosahovat uznání, jehož se mu nedostávalo v jeho ostatních tehdejších aktivitách. Nykl se postupem času začal utvrzovat v názoru, že držet se amerického prostředí bude pro něj daleko lepší než se snažit politicky a profesně realizovat v české komunitě. Lze tedy říci, že neúspěch v národní činnosti se stal jednou z příčin, proč se Nykl vydal na dráhu univerzitního profesora, v níž měl dosáhnout zcela zásadních úspěchů. Když mu bylo roku 1920 uděleno stipendium ze strany Chicagské univerzity, poznamenal si: „Bylo mi poskytnuto stipendium \$ 550 ročně = 9 měsíců, což znamená, že jsem v cizině daleko více oceňován než v Čechách. Mezi Čechy byl jsem považován za druhu hlupáka. Mezi Američany dostane se mi lepšího ocenění. Nutno zůstat věren těm, kteří člověku pomáhají, a prchati od těch, kteří dovedou pouze trhati.“⁷⁷

Byla to však národní a pracovní činnost, která realizaci Nyklovy studijní myšlenky o něco pozdržela a odložila. V *Poznámkách k revoluční akci* v Chicagu se nachází tato linka v pozadí, avšak i ta se vyvíjela již od Nyklova příjezdu. Nyklovy první schůzky s profesory Chicagské univerzity se odehrály prakticky hned po jeho příjezdu. Nykl se zamýšlel věnovat studiu Orientu

73 Yokohama *The Modern. Travel XXIX/June* (1917), 22–25, 44–46. Črty z Japonska vycházely v průběhu roku 1916 a 1917 a měly celkem 23 částí (ne pokračování!). Jejich text viz ANpM, Nykl, 12.2.

74 Viz bibliografie Nykl, *Padesát let cest*, 589–590.

75 ANpM, Nykl, KPI, *Armour and Company*, firma *Armour A. R.* Nyklovi, 26. prosince 1917; ANpM, Nykl, *Deníky* 1917, 31. prosince 1917; ANpM, Nykl, 13.30, *Epilog autobiografie* – koncept. Text se nachází v příloze.

76 ANpM, Nykl, *Deníky*, 1918, 5. a 6. května 1918, 29. května 1918.

77 ANpM, Nykl, *Deníky*, 1920, 4. března 1920.

a ještě v srpnu se setkal s významným archeologem Jamesem H. Breastedem a později v září s asyrologem Irou Pricem. Od nich zjišťoval nutné náležitosti k přijetí ke studiu, jeho možnosti a rovněž za jak dlouho lze dosáhnout doktorského titulu.⁷⁸ Nykl zcela jasně zamýšlel nastoupit na univerzitu, což dokládá i jeho přestěhování se poblíž kampusu v listopadu 1916. V lednu 1917 Nykla na základě doporučení přítele, profesora etnologie a antropologie Fredericka S. Starra, přijal rektor Chicagské univerzity Harry P. Judson.⁷⁹ Nykl za ním přišel s nabídkou na založení oddělení pro studium jazyků Dálného východu, jehož by byl zaměstnancem. Judson se s Nyklem sešel, jeho nabídku však zdvořile odmítl s tím, že není v dané době perspektivní.⁸⁰ Ve stejné době Nyklovy finanční ztráty na burze způsobily i nedostatek nutné hotovosti k zaplacení školného a ostatních studijních nákladů a vedly k odložení myšlenky zahájit univerzitní studia.

V březnu 1917 se tak Nykl odstěhoval zpět do české čtvrti, v níž setrval až do svého nástupu na univerzitu v červnu 1918.⁸¹ Ještě v březnu se seznámil s arabistou Martinem Sprenglingem, svým pozdějším přítelem a spolupracovníkem, s nímž zůstal v kontaktu i během roku 1917.⁸² K myšlence nastoupit na univerzitu se Nykl vrátil v zimě 1917/1918. Vydělané peníze u Armouru mu vrátily určitou naději na zlepšení situace a znovu začal uvažovat o univerzitních studiích. V únoru 1918 se několikrát setkal s examínátorem univerzity Paynem, s nímž začal ladit detaily svého studia, a docházel za jednotlivými profesory, kteří mu na základě jeho znalostí automaticky udělovali kredity bez toho, aby musel předměty navštěvovat.⁸³ Vedoucí románského oddělení William A. Nitze byl Nyklem a jeho znalostmi nadšen, nicméně chtěl, aby odchodil letní čtvrtletí, splnil zkoušky, prokázal svou zdatnost a tím získal titul bakaláře.⁸⁴

⁷⁸ ANpM, Nykl, Deníky, 1916, 12. srpna 1916; 12. září 1916.

⁷⁹ ANpM, Nykl, KPO, Starr, Frederick Starr A. R. Nyklovi, 29. března 1917. Nykl se se Starrem, profesorem na Chicagské univerzitě, sprátelil ještě v Japonsku. V roce 1917 se Starr nacházel stále ještě v Japonsku na výzkumné cestě. University of Chicago Library, Special Collections Research Center, Frederick Starr. Papers, Box 4, Folder 1, A. R. Nykl Fredericku Starrovi, 22. prosince 1916.

⁸⁰ ANpM, Nykl, Deníky, 1917, 16. ledna 1917; ANpM, Nykl, KPI, University of Chicago, Harry P. Judson A. R. Nyklovi, 3. ledna 1917.

⁸¹ Tehdy se přestěhoval na adresu 5700 Drexel Avenue. ANpM, Nykl, Deníky, 1918, 23. června 1918. Zde pak pobýval až do svého odjezdu do Grinnellu v roce 1919. ANpM, Nykl, Deníky, 1919, 24. srpna 1919.

⁸² ANpM, Nykl, Deníky, 1917, 18. března 1917, 3. června 1917; ANpM, KPO, Martin Sprengling A. R. Nyklovi, 17. března 1917 (arabsky). K popisu setkání viz rovněž ANpM, Nykl, 13,30, Epilog autobiografie – koncept. V dubnu rovněž konzultoval s přítelem Laseckim možností studii na Loyola University. ANpM, Nykl, Deníky, 1917, 2. dubna 1917.

⁸³ ANpM, Nykl, KPO, Payne, Walter A. Payne A. R. Nyklovi, 2. února a 15. března 1918; A. R. Nykl Walteru A. Paynovi, 24. února 1918, průklepová kopie; ANpM, Nykl, KPO, Coleman, A. R. Nykl Algernonu Colemanovi, 22. března 1918, průklepová kopie.

⁸⁴ ANpM, Nykl, Deníky, 1918, 2. dubna 1918. Srv. s ANpM, Nykl, 13,30, Epilog autobiografie – koncept.

6. Magisterský diplom A. R. Nykla, 1919

Nykl na univerzitu v létě skutečně nastoupil poté, co si dohodl dočasný částečný úvazek u svého zaměstnavatele. Univerzitní kampus byl pro něho „vskutku blahým útlukem před brutalitou symbolizovanou jatkami.“⁸⁵ Bakalářská univerzitní studia Nykl dokončil v srpnu 1918 a právě konec letního semestru zabránil tomu, aby využil nabídky Roberta Bulkleyho k cestě na Sibiř jako zapisovatel amerického Červeného kříže. Datum odjezdu se krylo s koncem semestru a zkouškového období.⁸⁶ Poté se rozhodl, že na jatkách vydrží ještě do konce roku, aby si zajistil dostatečné úspory k absolvování magisterského studia, na které potřeboval další dvě čtvrtletí, tj. půl roku.⁸⁷ Když z jatek odcházel, poznamenal si: „Hynu, jatka mne dobily.“⁸⁸ Univerzitní studium a následná kariéra v akademickém prostředí tak byly jakýmsi lékem na jeho vlastní, jak konstatoval, chybné rozhodnutí zaplést se s politikou a burzou, jež ho odklonilo od cesty za poznáním.⁸⁹

⁸⁵ ANpM, Nykl, 13,30, Epilog autobiografie – koncept.

⁸⁶ ANpM, Nykl, Deníky, 1918, 13. srpna a 19. srpna 1918.

⁸⁷ Nykl zastával stanovisko, že „Kdo nemá dosti našetřených peněz, aby během studia nemusil tříštití své síly výdělečnou prací, neměl by chodit na univerzitu.“ ANpM, Nykl, 13,30, Epilog autobiografie – koncept.

⁸⁸ ANpM, Nykl, Deníky, 1919, 10. ledna 1919. Obecně je vliv jatek nejlépe vyjádřen častou zmínkou věty „Jdete dolů, pane Nykl“, kterou mu jednou řekl Josef Mazač.

⁸⁹ ANpM, Nykl, 13,30, Epilog autobiografie – koncept.

Na magisterská studia nastoupil 2. ledna 1919 a 10. ledna 1919 byl jmenován lektorem španělštiny na Chicagské univerzitě.⁹⁰ Snadno absolvoval zkoušky po prvním čtvrtletí a i přes značné vytížení s diplomovou prací, kterou na návrh Karla Pietsche psal na téma aljamiadských literatur,⁹¹ se mu podařilo počátkem května 1919 dosáhnout magisterského titulu.⁹² Započal i svá doktorská studia, ale nedostatek finančních prostředků ho donutil hledat mecenáše, kterého však nenalezl, a rozhodl se najít si učitelské místo a vyučováním si na další studia uspořít. Hledání sponzora se odrazilo v Poznámkách, když se Nykl utvrdil ve svém názoru, že čeští boháči, které s prosbou o půjčku oslovil, chtějí českého intelektuála akorát zničit.⁹³

Když se Nykl vydal do Grinnellu, kde přijal od září roku 1919 místo profesora francouzštiny, pomyslně skončila nejvíce proměnlivá etapa jeho života. Mladý vzdělaný světoběžník za tři roky v Americe přišel o všechny své ideály a jen se značným úsilím se odrazil od profesního dna a díky akademické kariéře se vrátil na cestu směrem vzhůru. Právě univerzitní dráha hrála v jeho životě zásadní roli na cestě z negativních pocitů z neuskutečněné práce, nedoceníení, finančních i pracovních zklamání a rozčarování z českého prostředí a českých politických představitelů. Nykl tehdy dospěl k názoru, že zaplést se s politikou byla velká chyba a že jeho cílem bude hledání dokonalosti ve vědě.⁹⁴ Východisko našel u Američanů. Zapsal si: „Američané mají o mně dobré mínění. Zdá se, že zprvu musím se státí velkým mezi Američany, než Češi uznají, že skutečně za něco stojím.“⁹⁵ Na univerzitě a v akademickém prostředí si Nykl začal vytvářet novou síť známých a přátel, tehdy bez výjimky z prostředí jazykově a kulturně nečeského, postupem času se od starých vazeb začal odstříhávat. Práce v univerzitním prostředí mu přinesla i žádanou finanční stabilitu. Začal přemýšlet nad retrospektivním autobiografickým ohlédnutím za minulými roky, aby se on sám, ale i jiní mohli poučit z jeho zkušeností. Neúspěchy v politice tak přímo zapříčinily budoucí fenomenální úspěch na vědeckém poli. Na ten měl zásadní vliv ještě i Nyklův soukromý život, tedy láska k Julii Solchové.

Osudové vzplanutí k sestře přítele Josefa (Josepha) Solche, s níž se Nykl znal již z Prahy z dob studií na Česko-slovanské obchodní akademii, je poslední důležitou součástí pro pochopení kontextu Poznámek k revoluční

90 „Proti všem očekáváním byl jsem ustaven profesorem španělštiny, takže moje výlohy se tím zmenší. Seznámil jsem se dosti dobře se všemi členy fakulty a nalézám se na cestě k uznání mého mozku mezi cizinci, když moji krajané mne pouze závistí pronásledují.“ ANpM, Nykl, Deníky, 1919, 10. ledna 1919.

91 Díla v románském jazyce (kastilštině 16. století) zapisovaná arabským písmem španělskými morisky, tj. nuceně pokřtěnými muslimy.

92 ANpM, Nykl, 1919, 10. května 1919; ANpM, Nykl, 13,30, Epilog autobiografie – koncept.

93 ANpM, Nykl, 1919, 30. srpna 1919, 18. září 1919.

94 ANpM, Nykl, 1919, 23. června 1919.

95 ANpM, Nykl, 1919, 21. září 1919.

akci v Chicagu. Náhodné setkání s Julií krátce po Nyklově příjezdu do Chicaga totiž do značné míry ovlivnilo jeho jednání a osudy na následující roky a v omezené míře trvalo až do jejich finálního rozchodu a ukončení styků v roce 1925. Ve finální verzi Poznámek o ní zůstaly pouze dvě zmínky, v nichž Nykl narážel na „pitomé zamilování“ a „zamilování se do hloupého děvčete.“⁹⁶ V původní rukopisné a v některých ohledech i více autobiografické verzi Poznámek se nacházely i dva delší úryvky o Julii a významné roli, kterou tehdy v Nyklově životě hrála. Nikdy předtím ani potom v Nyklově životě žádná jiná žena neměla stejnou pozici. Nykl si sám začal postupně všímat, že v některých případech vyvolává Julie u něho do té doby nepřítomné iracionální rozhodování a dokonce i pro něho nepřírozenou touhu někde se trvale usadit. Několikrát se snažil od ní odpoutat, ale definitivně se mu to podařilo až poté, co se z Chicaga odstěhovala. I tak si s ní pravidelně dopisoval, a kdykoli se vrátila do Chicaga, opět se vídali.⁹⁷

Vyrovňávání se s nástrahami lásky a jejich vliv na mužské konání se tak v určité míře objevují v Poznámkách, v daleko větší míře však zasáhly i do vědeckého zájmu samotného Nykla.⁹⁸ Jedním ze způsobů, jimiž se snažil prozkoumat úklady lásky a ženského prvku, se stalo dílo andaluského učenice Ibn Ĥazma, autora slavného pojednání o lásce z 11. století. Poznámky k revoluční akci jsou tak Nyklovým prvním dílem, kde si díky osudové lásce k Julii Solchové a jejímu vlivu na jeho vlastní rozhodnutí žen všímá a dává jim nějakou roli v naraci a vlivu na dění, a to vesměs negativní, kdy muž sám za nic nemůže.⁹⁹ Svůj definitivní pohled na úklady lásky začal zpracovávat právě v době přípravy Poznámek k revoluční akci v Chicagu, kdy se pustil do anglického překladu a výkladu Ibn Ĥazmova pojednání.¹⁰⁰

⁹⁶ Viz s. 183 a 287.

⁹⁷ Korespondence s Julií je značně rozsáhlá a ukazuje jak na hloubku vzplanutí z obou stran, tak značnou bouřlivost vzájemného vztahu spojenou s častými rozchody a návraty. ANpM, Nykl, KPO, Julia Solch; Korespondence a forma vztahu se značně liší od toho, jež Nykl měl se svou první velkou láskou Ádou Mikšíčkovou (provdanou Mrázkovou). Pokládám Ádu za jedinou ženu, která Nyklovi skutečně rozuměla. Je to patrné z jejich vzájemné korespondence i dlouholetého přátelství. Jejich cesty se v životě však protnuly příliš brzy. Áda Aloise stále milovala i v roce 1920, kdy si naposledy psali. ANpM, Nykl, KPO, Áda Mrázková.

⁹⁸ Nykl se tehdy tuto otázku pokusil uchopit v podobě povídky Ženy, které mne milovaly. ANpM, Nykl, 70, Ruk 2.32. Rovněž i v nedokončeném románu Julie, román svěhlavé ženy. ANpM, Nykl, 70, Ruk 2.28. Kuriozitou je pak i filmový scénář, který Nykl o tomto vztahu napsal a jež se s pomocí svého přítele, hollywoodského herce Rudolfa Myzeta (1888–1964), pokusil realizovat v Hollywoodu. Podrobnosti viz ANpM, Nykl, KPO, Rudolf Myzet.

⁹⁹ Srv. s úlohou Wilsonovy manželky Edith popsanou v Poznámkách k revoluční akci v Chicagu.

¹⁰⁰ Vydal ho knižně pod názvem *A Book Containing the Risála known as The Dove's Neck-Ring about Love and Lovers composed by Abū Muḥammad 'Alī Ibn Ĥazm al-Andalusī, translated from the unique Manuscript in the University of Leiden edited by D. K. Pétrof in 1914*. Paris, 1931.